

Heini Hautanen

Opetuslinikkaharjoittelu optometristiopiskelijan osaamisen kehittymisen tukena Metropolia Ammattikorkeakoulussa

Metropolia Ammattikorkeakoulu

Optometristi YAMK

Sosiaali- ja terveysalan kehittäminen ja johtaminen

Opinnäytetyö

07.11.2013

Tekijä(t) Otsikko Sivumäärä Aika	Heini Hautanen Opetuslinikkaharjoittelu optometristiopiskelijan osaamisen kehittymisen tukena Metropolia Ammattikorkeakoulussa 57 sivua + 6 liitettä 07.11.2013
Tutkinto	Optometristi YAMK
Koulutusohjelma	Sosiaali- ja terveysalan kehittäminen ja johtaminen
Suuntautumisvaihtoehto	
Ohjaaja(t)	FT, Yliopettaja Eija Metsälä Optometrian lehtori Satu Autio Optometrian lehtori Kajsa Sten
<p>Optometristin toimenkuva Suomessa on muuttumassa eurooppalaisittain kliinistä osaamisesta painottavaksi. Metropolia Ammattikorkeakoulun optometrian koulutusohjelmassa on vuodesta 2011 ollut käytössä uusi osaamisperusteinen opetussuunnitelma, joka perustuu European Council of Optometry and Optics:n (ECOO) osaamistavoitteisiin. Optikkomyymälä Positia on optometrian koulutusohjelman opetuslinikka, jossa optometrian opiskelijat harjoittelevat työelämässä tarvittavia taitoja. Tämän opinnäytetyön tarkoitus on tuottaa tietoa Metropolian optometrian opetuslinikkatoiminnan kehittämiseksi optometrian koulutusohjelman opetussuunnitelman mukaista osaamista tukemaan. Opetuslinikka Positian toiminnan kehittäminen on tärkeää, sillä koulutuksen on vastattava optometristin osaamisen laajeneviin vaatimuksiin.</p> <p>Aineisto Positian nykyisen toimintamallin ja klinikan kehittämishaasteiden kuvaamiseksi kerättiin klinikalla toimivien opettajien ja opiskelijoiden (N=6) teemahaastatteluilla, sekä kahden päivän ajan klinikan toimintaa havainnoimalla osallistuvan havainnoinnin keinoin. Kahdelta eurooppalaiselta klinikalta (N=2) kerättiin tietoa teemakirjoituksen avulla hyviksi havaituista opetuslinikan toimintakäytännöistä Positian toiminnan kehitysehdotusten tueksi.</p> <p>Aineiston perusteella ilmeni että Positian toimintakäytäntöjä on kehitettävä, jotta opetussuunnitelman mukaisen osaamisen tuottaminen on mahdollista. Toiminnan kehittämishaasteet ilmenivät seuraavilla osa-alueilla: Positian toimintaan perehdytys, palautteen saaminen toiminnasta Positiassa, toiminnan pelisäännöt, asiakasmäärä ja asiakasvirran tasaisuus, tekemisen riittävyys, sopivan henkilömäärä klinikalla (opiskelijat / opettajat), Positiavuorojen sijoittaminen lukujärjestykseen ja opetussuunnitelmaan, Positian palveluvalikoima ja toiminnan yhteistyömallit.</p> <p>Johtopäätöksinä esitetään klinikan toiminnan kehittämis ehdotukset.</p>	
Avainsanat	optometristi, osaaminen, opetuslinikka, opetussuunnitelma

Author(s) Title Number of Pages Date	Heini Hautanen The Supporting Role of Teaching Clinic Placement in Developing Optometrist Students' Expertise at Metropolia University of Applied Sciences 57 pages + 6 appendices Autumn 2013
Degree	Master of Health Care
Degree Programme	Development and Leadership in Health Care and Social Services
Specialisation option	
Instructor(s)	Eija Metsälä, PhD, Principal Lecturer Satu Autio, Optometry Lecturer Kajsa Sten, Optometry Lecturer
<p>Clinical expertise is gaining more emphasis in the work of optometrists in Finland. The degree programme in optometry at Metropolia University of Applied Sciences has since 2011 applied the new competence based curriculum based on the guidelines of the European Council of Optometry and Optics (ECOO). The optical shop Positia is a teaching clinic where optometry students practice the skills needed in the daily work of optometrists. The aim of this study is to provide knowledge to further develop the practices of Positia teaching clinic to better meet the requirements of the curriculum. The development of Positia teaching clinic is important because the training clinic has to respond to the expanding demands of expertise.</p> <p>The data to describe the operations model and the development challenges of the clinic were collected through theme interviews of teachers and students working at the clinic (N=6) and by observing the daily activities of the clinic for two days. In addition, to support the development proposals of Positia, data regarding best teaching clinic practices were collected from two European clinics.</p> <p>Based on the data the practices of Positia should be developed to enable the creation of expertise consistent with the curriculum. The development challenges of Positia appeared in the following areas: Orientation process, giving feedback to students, rules of the clinic, number of customers and steadiness of customer flow, sufficiency of tasks, total number of people at the clinic and student / teacher ratio, scheduling of the Positia placement, range of services and collaboration models.</p> <p>Conclusions include suggestions for the development of Positia.</p>	
Keywords	optometrist, expertise, teaching clinic, curriculum

Sisällys

1	Johdanto	1
2	Ammattikorkeakoulun tuottama optometristin osaaminen	2
2.1	Optometristin osaaminen Suomessa	2
2.2	Optometristin osaamisen eurooppalainen viitekehys	5
2.3	Euroopan Optometrian ja Optiikan Neuvosto ECOO:n Eurooppadiplomi	6
3	Oppimisen ulottuvuudet	7
3.1	Oppimista tukevat ympäristöt	8
3.2	Työssä oppiminen	9
4	Ammattitaitoa kehittävä harjoittelu	11
4.1	Harjoittelun vaikutus oppimiseen ja ammattitaidon kehittymiseen	12
4.2	Ammattitaitoa kehittävän harjoittelun kehittämisen mallit	15
5	Opetusklinikkatoiminta terveydenhuollon alalla	16
6	Opinnäytetyön tarkoitus, tavoite ja tutkimuskysymykset	18
7	Toimintaympäristön kuvaus	19
7.1	Opetussuunnitelma Metropolian optometrian koulutusohjelmassa	19
7.2	Opetusklinikkatoiminta Metropolian optometrian koulutusohjelmassa	20
8	Optometrian opetusklinikkatoiminta kahdella eurooppalaisella klinikalla	21
8.1	Terrassa School of Optics and Optometry	21
8.2	Karolinska Institutet	23
9	Tutkimus- ja kehittämistyön menetelmät	24
9.1	Aineiston hankinnan menetelmät	24
9.2	Aineiston analysointi	27
9.3	Kehittämistyön prosessi	28
10	Tulokset	30
10.1	Opetusklänikka Positian nykyinen toimintamalli	30
10.2	Opiskelijoiden ja opettajien kokemuksia Positian käytännöistä	33

10.2.1	Toimintaympäristön tuki ammatilliselle kasvulle	34
10.2.2	Klinikalla oppiminen	36
10.2.3	Positiaharjoittelu opetussuunnitelmassa ja lukujärjestyksessä	39
10.3	Positian toiminnan kehittämishaasteet	41
11	Johtopäätökset	41
11.1	Klinikkaharjoittelu ja opetussuunnitelma	41
11.2	Opetusklinikkaharjoittelun käytännön järjestelyt	43
11.3	Opiskelijan oppimisen tukeminen	44
12	Pohdinta	45
12.1	Tutkimuksen luotettavuus	45
12.2	Eettiset näkökohdat	48
12.3	Tulosten yhteys aikaisempaan tutkimustietoon	49
	Lähteet	51
	Liitteet	
	Liite 1. Teemahaastattelun saatekirje ja suostumuslomake	
	Liite 2. Teemahaastattelurunko	
	Liite 3. Teemakirjoituksen saatekirje	
	Liite 4. Teemakirjoituksen kysymykset	
	Liite 5. Optometrian opetussuunnitelman opintokokonaisuudet ja osaamisen tavoitteet.	
	Liite 6. ”Kliinisen optometrian osaaminen” –opintokokonaisuuden opintojaksot, sekä niiden tavoitteet ja sisällöt.	

1 Johdanto

Työ eurooppalaisen korkeakoulutuksen yhtenäistämiseksi ja korkeakoulututkintojen keskinäisen vertailun helpottamiseksi alkoi Bolognan prosessin myötä vuonna 1998. Eurooppalaisen korkeakoulutuksen harmonisoinnin tavoitteena on Euroopan kilpailukyvyn turvaaminen ja työvoiman vapaa liikkuminen työmarkkinoilla. (Opetusministeriö 2004). Euroopan optometrian ja optiikan neuvosto (European Council of Optometry and Optics, ECOO) on luonut Eurooppadiplomin, joka edistää optometrian koulutuksen ja optometristin työnkuvan yhtenäistämistä Euroopassa. Optometrian koulutuslaitokset voivat akkreditoida koulutusohjelmansa vastaamaan ECOO:n asettamia koulutuksen suosituksia. (European Council of Optometry and Optics 2010).

Optometristin toimenkuva Suomessa on keskellä muutosta. Metropolia Ammattikorkeakoulussa optometrian koulutusohjelmassa on käytössä ECOO:n koulutuksen akkreditointiprosessiin tähtäävä osaamisperusteinen opetussuunnitelma. Tämän opetussuunnitelman mukaan valmistuvilla optometristeilla on aiempaa laajempi kliininen osaaminen. (Kokko 2011 ; Metropolia Ammattikorkeakoulu 2012). Optometrian opiskelijat harjoittelevat ammatin harjoittamiseen vaadittavia käytännön taitoja Metropolian optometrian opetuskliniikka Positiassa. (Positia optikkomyymälä 2012). Optometrian koulutusohjelman opetussuunnitelman muuttuessa eurooppalaisittain kliinistä osaamista painottavaksi on optometrian opetuskliniikkatoimintaa Metropoliaassa kehitettävä tukemaan opetussuunnitelman mukaista osaamista. Perusteellista työtä optometrian klinikkatoiminnan kehittämiseksi ei Metropoliaassa ole vielä tehty.

Tämän opinnäytetyön tavoite on optometristin kliinisen osaamisen tason kehittäminen. Työn tarkoitus on tuottaa tietoa Metropolian optometrian opetuskliniikkatoiminnan kehittämiseksi optometrian koulutusohjelman opetussuunnitelman mukaista osaamista tukemaan. Opinnäytetyö Positian opetuskliniikkatoiminnan kehittämisen tueksi valmistuu Metropolia Ammattikorkeakoulun optometrian koulutusohjelman tarpeisiin.

2 Ammattikorkeakoulun tuottama optometristin osaaminen

Ammattikorkeakoulujen tehtävät on määritelty Ammattikorkeakoululaissa (Ammattikorkeakoululaki 351/2003): *”Ammattikorkeakoulujen tehtävänä on antaa työelämän ja sen kehittämisen vaatimuksiin sekä tutkimukseen, taiteellisiin ja sivistyksellisiin lähtökohtiin perustuvaa korkeakouluopetusta ammatillisiin asiantuntijatehtäviin, tukea yksilön ammatillista kasvua ja harjoittaa ammattikorkeakouluopetusta palvelevaa sekä työelämää ja aluekehitystä tukevaa ja alueen elinkeinorakenteen huomioon ottavaa soveltavaa tutkimus- ja kehitystyötä sekä taiteellista toimintaa. Tehtäviään hoitaessaan ammattikorkeakoulujen tulee edistää elinikäistä oppimista.”*

Ammattikorkeakoulututkinnon opintoihin kuuluu perus- ja ammattiopintoja, vapaasti valittavia opintoja, ammattitaitoa edistävää harjoittelua sekä opinnäytetyö. Opintojen tavoite on *antaa opiskelijalle laaja-alaiset käytännölliset perustiedot ja -taidot sekä niiden teoreettiset perusteet asianomaisen alan asiantuntijatehtävissä toimimista varten, edellytykset asianomaisen alan kehityksen seuraamiseen ja edistämiseen, valmiudet jatkuvaan koulutukseen, riittävä viestintä- ja kielitaito, sekä asianomaisen alan kansainvälisen toiminnan edellyttämät valmiudet.* (Valtioneuvoston asetus ammattikorkeakouluista 352/2003)

Ammattikorkeakoulutasoinen osaaminen voidaan Raijn (2003) mukaan jakaa neljään osaan: tutkittuun tietoon perustuvaan tietämykseen, kontekstin ja sen ilmiöiden ymmärtämiseen, tekemisen osaamiseen sekä erilaisten tilanteiden hallintakykyyn. Osaamisen konteksti puolestaan rakentuu kohteista, joihin näiden tekijöiden oppimisprosessit kohdistuvat. Se rakentuu työympäristöstä ja siihen kuuluvista ihmisistä sekä yksilökohtaisista ja kokonaisvaltaisista, moniammatillisista työprosesseista ja palvelutuotteista.

2.1 Optometristin osaaminen Suomessa

Optometristi on näönhuollon ja näkemisen asiantuntija, joka tuottaa näönhuollon palveluita sekä osallistuu ennaltaehkäisevään terveydenhuoltoon. Optometristin keskeiset osaamisalueet ja työtehtävät ovat näön tutkiminen, näkemisen apuvälineiden määrittäminen ja sovittaminen, sekä niiden käytön opastus, valmistaminen ja myyminen. (Opetusministeriö 2006). WCO:n määrittelmän mukaan optometristi on

perusterveydenhuollon ammatinharjoittaja, joka tuottaa kokonaisvaltaisia näönhuollon palveluita. Optometristin tuottamiin palveluihin kuuluvat silmän taittovoiman määrittäminen, optisten apuvälineiden määrääminen, silmäsairauksien tunnistaminen, diagnosointi ja hoitaminen sekä näönkuntoutus. (World Council of Optometry 2005).

World Council of Optometry (2005) on kehittänyt kansainvälisen kompetenssiperusteisen, osaamiseen perustuvan mallin optometristin ammatinharjoittamisen eri ulottuvuuksille. Kompetenssi voidaan määritellä laajasti tietojen, taitojen, asenteiden sekä oppimiskyvyn muodostamaksi kokonaisuudeksi (Van der Sanden - Teurlings 2003). WCO:n neliporiainen asteikko kuvaa optometristin osaamisen tason sekä näönhuollon palveluiden eroja (World Council Of Optometry 2005). Optometristin työnkuva Euroopassa vaihtelee tasosta yksi tasoon neljä (European Council of Optometry and Optics 2010). **Suomessa** optometrian koulutus on tasolla 3, kuitenkin niin että vain osalla optometristeista on diagnostisten lääkeaineiden käyttöoikeus. Suomessa optometrismi saa käyttää diagnostisia lääkeaineita apuna silmäsairauksien seulonnassa, mutta optometristilla ei ole oikeutta diagnosoida silmäsairauksia. (Metropolia Ammattikorkeakoulu 2012 ; Suomen optinen toimiala 2013).

	OSAAMISEN TASO			
1 Optisten välineiden palvelut	-Optisten apuvälineiden valmistaminen ja myyminen			
2 Näöntutkimukselliset palvelut	-Optisten apuvälineiden valmistaminen ja myyminen	-Silmän taittovoiman määrittäminen -Optisten apuvälineiden määrääminen		
3 Diagnostiset palvelut	-Optisten apuvälineiden valmistaminen ja myyminen	-Silmän taittovoiman määrittäminen -Optisten apuvälineiden määrääminen	-Silmäsairauksien seulonta ja diagnosointi käyttäen apuna diagnostisia lääkeaineita (Suomessa ei oikeutta diagnosoida)	
4 Terapeuttiset palvelut	-Optisten apuvälineiden valmistaminen ja myyminen	-Silmän taittovoiman määrittäminen -Optisten apuvälineiden määrääminen	-Silmäsairauksien seulonta ja diagnosointi käyttäen apuna diagnostisia lääkeaineita	-Silmäsairauksien hoito terapeuttisia lääkeaineita apuna käyttäen

Taulukko 1. Kategoriat optometristin tuottamille palveluille ja osaamiselle. (Mukailtu World Council of Optometry 2005).

Suomessa optometristeja koulutetaan Metropolia Ammattikorkeakoulussa Helsingissä, sekä Oulun Seudun Ammattikorkeakoulussa. Optometrian perusopinnot ovat laajuudeltaan 210 opintopistettä ja koulutuksen kesto on kolme ja puoli vuotta. (Metropolia ammattikorkeakoulu 2012 ; Oulun seudun ammattikorkeakoulu 2012). Optometrian alalla ei toistaiseksi ole omaa ylempää korkeakoulututkintoa (Suomen Optinen Toimiala 2012), mutta optometristin tutkinto pätevöittää hakemaan tiettyihin sosiaali- ja terveysalan ylemmän ammattikorkeakoulun tutkintoihin. Metropoliaassa nämä ovat kuntoutuksen koulutusohjelma (YAMK), kliininen asiantuntija (YAMK) sekä sosiaali- ja terveysalan kehittäminen ja johtaminen (YAMK). (Metropolia Ammattikorkeakoulu 2012a). Optometristi voi valmistumisensa jälkeen suorittaa täydennyskoulutuksia, jotka eivät ole tutkintoon tähtäävää koulutusta, vaan tuovat lisäpätevyyden. Näitä koulutuksia ovat: piilolasien sovittamisen laillistus, terveydenhuollon asiantuntijakoulutus, diagnostisten lääkeaineiden käyttökoulutus sekä heikkonäköisten apuvälineiden sovittaminen. (Metropolia Ammattikorkeakoulu 2013).

Suomessa optometrian koulutusohjelmasta valmistuu alan osaajia tutkintonimikkeeltään optometristi (Valtioneuvoston asetus ammattikorkeakouluista annetun valtioneuvoston asetuksen muuttamisesta 423/2005) . Alan ammattinimike on optikko ja ammatti on lailla suojattu (Laki terveydenhuollon ammattihenkilöistä 559/1994). Optikon ammatia saa harjoittaa ainoastaan laillistettu ammattihenkilö. Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto Valvira laillistaa optometristin valmistumisen yhteydessä optikoksi. Valvira myös ylläpitää ajantasaista rekisteriä laillistetuista ammattihenkilöistä. (Valvira 2012). Optikolla on lakiin perustuva täydennyskoulutusvelvollisuus ammattitaidon ylläpitämiseksi (Laki terveydenhuollon ammattihenkilöistä 559/1994). Täydennyskoulutusvelvollisuuden toteutumista seuraa Optometrian Eettinen Neuvosto. Optikon tulee viiden vuoden aikana kerätä kolmekymmentä täydennyskoulutuspistettä. Yksi piste vastaa 45 minuutin suoritusta. (Suomen optinen toimiala 2013).

Optikon itsenäistä toimintaa Suomessa on lailla rajoitettu. Optikko ei saa itsenäisesti määrätä silmälaseja alle kahdeksanvuotiaalle lapselle, henkilölle jolle on tehty silmämunaan kohdistunut leikkaus, henkilölle jolla on todettu silmäsairaus tai on aiheutta epäillä silmäsairautta, eikä henkilölle jonka näöntarkkuutta ei lasikorjauksella saada normaaliksi. Piilolaseja saa edelliset rajoitukset huomioiden sovittaa optikko, jolla on piilolasien sovittamiseen oikeuttava lisäkoulutus. (Asetus terveydenhuollon ammattihenkilöistä 564/1994). Lisäkoulutus vaaditaan myös työnäkemisen asiantuntijana toi-

mimiseen. (Asetus hyvän työterveyshuoltokäytännön periaatteista, työterveyshuollon sisällöstä sekä ammattihenkilöiden ja asiantuntijoiden koulutuksesta 1484/2001). Optikot saivat vuonna 2010 rajoitetun lääkkeenmääräämisoikeuden. Asianmukaisen koulutuksen saanut optikko saa määrätä pro auctore -lääkemääräyksellä vastaanottotoiminnassaan tarvitsemia lääkeaineita, joihin kuuluu mustuaista laajentavia mydriaatteja sekä silmän etuosan pintapuudutteita. Optikko ei ole oikeutettu määräämään lääkkeitä asiakkaille. (Sosiaali- ja terveysministeriön asetus lääkkeen määräämisestä 1088/2010).

2.2 Optometristin osaamisen eurooppalainen viitekehys

Eurooppalaisen korkeakoulutuksen tehtävä on vahvistaa ja turvata Euroopan kilpailukykyä tuottamalla työvoimaa yhteisille markkinoille. Eurooppalainen korkeakoulutus on muuttumassa yhtenäisemmäksi ja helpommin vertailtavaksi, jotta Euroopan sisäinen työvoiman liikkuvuus paranee. Eurooppalaisen korkeakoulutuksen harmonisointia edistävä yhteistyöhanke Bolognan prosessi sai alkunsa vuonna 1998, jolloin Iso-Britannia, Ranska, Saksa ja Italia allekirjoittivat koulutuksen yhtenäistämistä koskevan asiakirjan. Seuraavana vuonna allekirjoitettiin 29 opetusministerin voimin Bolognan julistus, jonka tavoitteena oli yhtenäisen korkeakoulutusalueen luominen Euroopassa vuoteen 2010 mennessä. Julistuksen perustana on eurooppalaisen korkeakoulutuksen vetovoimaisuuden ja kilpailukykyyn parantaminen. (Opetusministeriö 2004).

Bolognan prosessin myötä, vuonna 2005, korkeakoulutus Euroopassa muuttui kolmi-sykliseksi. Ensimmäisen syklin opintoja ovat alemmat korkeakoulututkinnot, toisen syklin opintoja ylemmät korkeakoulututkinnot ja kolmannen syklin opinnot ovat tohtorinopinnot. Kullekin tutkinnot on määritelty yleiset kuvaukset, jotka perustuvat oppimistuloksiin, kompetensseihin sekä opintopisteiden määrään. Ensimmäisen syklin tutkinto, eli alempi korkeakoulututkinto, kuvataan oppimistulosten kautta seuraavasti: *Opiskelija osoittaa alansa tietämystä ja ymmärrystä, jotka pohjautuvat oppikirjoihin sekä alan uusimpaan tietoon. Hän osaa soveltaa tietoaan ja ymmärrystään ammattimaisesti, sekä osaa argumentoida ja ratkaista ongelmia. Opiskelija osaa kerätä ja tulkita oleellista tietoa päätöksentekonsa tueksi. Hän kykenee keskustelemaan tiedoista, ongelmista ja ratkaisuksista sekä ammattilaisille että ei ammattilaisille. Hänellä on kehittyneet oppimistaidot, jotka mahdollistavat itsenäisen oppimisen jatkossa.* (Ministry of Science, Technology and Innovation 2005).

Eurooppalainen tutkintojen viitekehys (*The European Qualifications Framework, EQF*) on Euroopan komission ehdotuksesta laadittu Euroopan maiden tutkintojärjestelmien vertailtavuutta ja yhteensovittamista helpottava työväline. Eurooppalaisen tutkintojen viitekehysten tavoitteet ovat työvoiman parempi liikkuvuus Euroopassa sekä elinikäisen oppimisen edistäminen. Eurooppalaisen tutkintojen viitekehysten avulla voidaan parantaa tutkintojen avoimuutta, vertailukelpoisuutta ja siirrettävyyttä. Viitekehys koostuu kahdeksasta oppimistulosperusteisesta koulutuksen viitetasosta, joissa oppimistulokset kuvataan kullakin tasolla tietojen, taitojen ja pätevyyden kautta. (Opetusministeriö 2009). Tiedoilla tarkoitetaan tässä yhteydessä teoria- ja faktatietojen, periaatteiden ja käytäntöjen kokonaisuutta. Taidot kuvataan kognitiivisina- ja käytännön taitoina ja pätevyys puolestaan vastuun ja itsenäisyyden perusteella. (Euroopan Komissio 2009).

Suomalaiset tutkinnot sijoittuvat eurooppalaisten tutkintojen viitekehyksessä vaatimustasosta kolme tasolle kahdeksan. Tasolla kolme on perusopetus ja tasolla kahdeksan puolestaan jatkotutkinnot, kuten tohtorin ja lisensiaatin tutkinto. Suomalainen ammatti- korkeakoulututkinto sijoittuu kansallisen viitekehysten vaatavuustasolle kuusi. (Opetushallitus 2012). Euroopan komissio kuvaa tason kuusi oppimistulokset seuraavasti: Tiedot: *Edistyneet työ- tai opintoalan tiedot, joihin liittyy teorioiden ja periaatteiden kriittinen ymmärtäminen.* Taidot: *Edistyneet taidot, jotka osoittavat asioiden hallintaa ja kykyä innovaatioihin ja joita vaaditaan erikoistuneella työ- tai opintoalalla monimutkaisten tai ennakoimattomien ongelmien ratkaisemiseen.* Pätevyys: *Monimutkaisten teknisten tai ammatillisten toimien tai hankkeiden johtaminen, vastuun ottaminen päätöksenteosta ennakoimattomissa työ- tai opintoympäristöissä sekä vastuun ottaminen yksittäisten henkilöiden ja ryhmien ammatillisen kehityksen hallinnasta.* (Euroopan komissio 2009).

2.3 Euroopan Optometrian ja Optiikan Neuvosto ECOO:n Eurooppadiplomi

Euroopan Optometrian ja Optiikan neuvosto on luonut Bolognan prosessin myötä Eurooppadiplomin, jonka tavoitteena on yhtenäistää optometrian koulutusta ja optometristin toimien kuvaa Euroopassa. Optometristien yhtenäinen koulutus pohja parantaa työvoiman liikkuvuutta, sekä helpottaa ammatillisen osaamisen vertailua. Eurooppalaiset optometrian koulutuslaitokset voivat akkreditoida koulutusohjelmansa vastaamaan Eurooppadiplomin vaateita benchmarkingin keinoin ja rakentaa opetussuunnitelmansa Eurooppadiplomin pohjalta. Eurooppadiplomi on sovellettavissa eurooppalaisiin alempiin korkeakoulututkintoihin optometrian alalla ja se mahdollistaa kategorian kolme -

tasaisen palvelun WCO:n neliportaisella asteikolla (Taulukko 1). (European Council of Optometry and Optics 2010).

Eurooppadiplomi on kompetenssiperusteinen, eli siinä määritellään millaista osaamista valmistuvalla optometristilla tulisi olla, puuttumatta liialti yksityiskohtiin opetuksen järjestämisessä. Kompetenssilla tarkoitetaan tässä yhteydessä kyvykkyyttä, joka määrittelee kykynä suorittaa ammatin harjoittamisessa vaadittavia toimintoja. Se on tietojen, taitojen ja asenteiden yhdistelmä. Näitä tietoja, taitoja ja asenteita, jotka opiskelija saavuttaa suoritettuaan opintoja onnistuneesti, kutsutaan oppimistuloksiksi. Koulutusohjelman akkreditointiprosessissa oppimistulokset benchmarkataan Eurooppadiplomin määrittämien kompetenssien mukaisiksi. (European Council of Optometry and Optics 2010).

Koulutusohjelman akkreditointiprosessi on kaksivaiheinen. Ensimmäisessä vaiheessa koulutuslaitoksen on täytettävä itsearviointilomake, jossa todennetaan koulutusohjelman oppimistulosten, sekä opiskelijoiden saavuttamien kompetenssien vastaavan Eurooppadiplomin vaatimuksia. Toisessa vaiheessa itsearviointilomakkeen tiedot todetaan oikeiksi ja opetustoimintaa tarkastellaan vierailukäynnillä koulutuslaitokseen ECOO:n toimesta. Eurooppadiplomin mukaiset vaatimukset akkreditoitavalle koulutusohjelmalle on jaoteltu seuraavasti: opetussuunnitelman rakenne, opetuksen ja oppimisen arviointi, opiskelijoiden edistyminen ja saavutukset, laadun arviointi ja valvonta, henkilökuntajärjestelyt sekä resurssit. (European Council of Optometry and Optics 2010).

3 Oppimisen ulottuvuudet

Konstruktivisen oppimiskäsityksen mukaan oppiminen on kognitiivista toimintaa, jossa uusi tieto rakentuu aikaisemman tiedon pohjalta. Yksilön aikaisempi toiminta ja tietorakenne ohjaavat opittavan aineksen valikointia ja tulkintaa. Uusi tieto sulautuu toimintaan sekä aiempaan tietorakenteeseen, jotka puolestaan muokkautuvat jatkuvasti uuden tiedon myötä. Syvätasoinen oppiminen mahdollistaa tiedon analysoinnin, jäsentämisen ja soveltamisen toiseen tilanteeseen. (Engeström 1988 ; Tynjälä 1999).

Engeströmin (1988) mukaan täydellisessä oppimisprosessissa yksilö etsii ilmiökokonaisuuksille pätevää selitysmallia sekä koettelee ja korjaa muodostamaansa mallia käytännössä. Engeström jakaa tämän oppimisprosessin kuuteen osatekijään. *Motivoituminen* on mielenkiinnon heräämistä opittavaa asiaa kohtaan. *Orientoituminen* puolestaan ennakkokuvan, orientaatiooperustan, muodostamista opittavasta asiasta. *Sisäistäminen* tarkoittaa aikaisemman ajattelu- tai toimintamallin muokkautumista uudeksi malliksi uuden tiedon myötä. *Ulkoistamisessa* opittavaa mallia sovelletaan käytäntöön ja se onkin välttämätöntä opittavan asian sisäistämiseksi. *Arvioinnin* avulla tarkastellaan opittavan toimintamallin pätevyyttä, soveltuvuutta ja todenmukaisuutta. Viimeiseksi yksilö *kontrolloi* oppimistaan, analysoi, tarkastelee ja korjaa suoritustaan sekä pyrkii parannuksiin.

3.1 Oppimista tukevat ympäristöt

Oppimisympäristöksi voidaan käsittää kaikki oppimista tukevat ympäristöt. Fyysisen ja virtuaalisen tilan lisäksi oppimisympäristö voi olla myös esimerkiksi vuorovaikutuksellinen oppimista tukeva yhteisö. Formaalia oppimista tukevat ympäristöt sisältävät näkemyksen suunnitellusta ja järjestetystä opetuksesta. Informaalia oppimista puolestaan tapahtuu jokapäiväisessä arkielämässä kuten esimerkiksi työpaikoilla. (Manninen ym. 2007).

Raij (2003) määrittelee oppimisympäristön opiskelijan osaamisen näkökulmasta. Oppimisympäristö rakentuu oppimisen mahdollistavasta tiedonlajista, jona ympäristö näyttäytyy opiskelijalle sekä opiskelijan orientaatioista, jonka kautta hän lähestyy oppimiskohdettansa. *Osaajan orientaatio* perustuu opiskelijan osaajalta saamaan roolimalliin, jonka toimintaa hän mallintaa kriittisesti ja kontrolloidusti. Tässä orientaatioissa ympäristö näyttäytyy *taitoympäristönä*. *Toimintaprosessien orientaatioissa* opiskelija etenee oppimisprosessissa osaamisen ympäristön toimintaprosesseista käsin. Opiskelijalle on tärkeää päästä osallistumaan toimintaan, sekä hallita työvälineet ja toimintaprosessit ennen kun hän kykenee näkemään toimintaprosessin palvelutuotteena. Ympäristö on tällöin *kokemusperäinen*. *Asiakkaan orientaation* omaava opiskelija hahmottaa oppimiskohdetta asiakkaalle koituvan hyvän näkökulmasta ja ympäristö on *arvoympäristö*. *Tutkijan orientaation* omaava opiskelija puolestaan hahmottaa oppimiskohteen teoreettisesti, analyttisesti ja loogisesti, jolloin ympäristö näyttäytyy *tietoympäristönä*.

Käytännön harjoittelujakso on opiskelijalle eräänlainen oppimisympäristö, jossa useat tekijät ohjaavat opiskelijan oppimista. Näitä harjoittelupaikalla toimimiseen vaikuttavia tekijöitä ovat oppimisympäristön toimintamallit, opiskelijan tietoperusta ja siihen osin perustuva oma näkemys sekä yhteistoiminta. Opiskelijan rooli ja toiminta työympäristössä riippuu siitä, mikä näistä tekijöistä ohjaa opiskelijan oppimista. Oppimisympäristön toimintamallin ohjatessa opiskelijan oppimista, opiskelija on työympäristön toimintamallin ohjeiden mukainen toimija, eli hänen roolinsa toiminnassa on passiivinen. Tietoperustan ohjatessa opiskelijan oppimista, on hän puolestaan aktiivinen ja itsenäinen toimija, joka ottaa vastuuta tekemisistään. Hän tekee päätökset omasta näkökulmastaan, omaan tietotaitoonsa perustuen, kuitenkin huomioimatta asiakasta tasavertaisena toimijana ja päätöksentekijänä. Kun oppimista ja toimintaa ohjaa yhteistoiminta, kykenee opiskelija ottamaan huomioon asiakkaan tasavertaisena toimijana päätöksenteossa. (Sarajärvi 2002).

Metropolia Ammattikorkeakoulussa oli vuosina 2008-2011 käynnissä Metropolian uusi oppimisympäristö (MUUSI) –hanke, jonka tavoitteena oli rakentaa työelämän toimintamalleihin ja sen kehittämistehtäviin valmistava koulutuksen toteutustapa ja sitä tukeva oppimisympäristö. (Savander-Ranne – Lindfors – Lankinen - Lintula 2013). Hankkeen osaprojektien synteessinä Mäkinen ja Metsälä (2013) esittävät ammattikorkeakoulussa olevan kehitysasteeltaan erilaisia oppimisympäristöjä, jotka eroavat toisistaan tunnuspiirteiltään. Perinteisen, hyviä nykykäytäntöjä säilyttävän oppimisympäristön tunnusmerkkejä ovat olemassa olevan tiedon levittäminen ja hyvien käytäntöjen vahvistaminen, kun taas uudistavalle oppimisympäristölle on ominaista jatkuva kehittäminen, yhteisöllisyys, sekä horisontaalisen että vertikaalisen oppimisen kehittyminen.

Metropolian hyvinvointi- ja toimintakyky –yksikössä kehitettiin MUUSI –hankkeen osaprojektin, Kehikko –projektin, myötä koulutuksen ja työelämän edustajien yhteistyötä ja kohtaamista helpottava verkkoalusta. Tämä eräänlainen oppimisyhteisö myötäilee Mäkinen ja Metsälän (2013) määrittelemän uuden, yhteisöllisen ja avoimen, oppimisympäristön tunnuksenomaisia piirteitä. (Mäkinen & Sipari 2013).

3.2 Työssä oppiminen

Työssä oppimisella pyritään perehdyttämään opiskelija työelämään (Virolainen 2007). Työpaikalla oppimisen onkin osaltaan todettu kasvattavan opiskelijan osaamista ja

ammattillista asiantuntijuutta sekä tuovan lisäarvoa osaamiseen (Vesterinen 2002). Työpaikalla saavutettujen kokemusten rooli ammatillisen käytäntöjen oppimisessa on tärkeä sillä ne tukevat ja syventävät koulussa opittua (Billett 2002). Griffiths ja Guile (2003) määrittelevät työssäoppimisen prosessiksi, joka toteutuu kun yksilö käyttää neljää työssä oppimista tukevaa käytäntöä tullakseen sinuiksi maailman kanssa. Nämä neljä käytäntöä ovat *ajattelu*, *keskusteleva tiedustelu*, *'rajojen ylitys'* ja *tietämyksen ja taitojen uudelleen sijoittaminen*, esimerkiksi uuteen kontekstiin. Keskusteleva tiedustelu painottaa kielen merkitystä ymmärryksessä ja yhteistyössä muiden kanssa. 'Rajojen ylitys' puolestaan viittaa proksimaalisen kehityksen vyöhykkeeseen, joka edistää oppimista yhtä lailla työpaikalla kun luokahuoneessa.

Työssä oppimisen pedagogiikka koostuu Billettin (2002) mukaan kolmesta ohjatun tekemisen tasosta, jotka vaikuttavat vankan ammattitaidon syntymiseen. Nämä tekijät ovat työtehtäviin osallistuminen, ohjattu oppiminen, sekä ohjatun oppimisen siirtäminen toiseen ympäristöön. Osallistuminen työtehtäviin käsittää osallistumisen mahdollisuuden, sekä työn tekemisen ohjaamisen ja valvomisen. Tämä taso sisältää suoraa ja epäsuoraa ohjausta. Ohjattu oppiminen sisältää puolestaan vuorovaikutteisen, suoran ohjaamisen tavoitteellisten oppimisstrategioiden avulla, jotka tähtäävät sellaisten arvojen, menettelytapojen ja ymmärryksen kehitykseen, joita ei yksin ilman vuorovaikutusta ole mahdollista saavuttaa. Kolmas taso, ohjatun oppimisen siirtäminen, laajentaa yksilön kykyä siirtää tietämystä muihin tilanteisiin ja olosuhteisiin.

Illeris (2004) on luonut yksilön oppimisprosessiin ja oppimisympäristöön perustuvan mallin työelämässä oppimiselle. Se kuvaa työelämässä oppimisen keskeisiä elementtejä ja prosesseja sekä niiden välisiä suhteita. Mallissa erotetaan yksilötasoiset ja sosiaaliset oppimiseen vaikuttavat tekijät. Työelämä -käsitteen Illeris määrittelee väljästi. Työssä oppimista ei tapahdu ainoastaan työpaikoilla, vaan esimerkiksi muissakin työhön liittyvissä konteksteissa, kuten kursseilla tai asiakaskohtaamisissa.

Illeriksen (2004) työelämässä oppimisen mallin perusta koostuu kahdesta toisiinsa yhdistävästä kolmiosta, joista toinen kuvaa työelämän olosuhteita oppimisen ympäristönä ja toinen yksilön oppimista ja identiteettiä työelämässä. Ensimmäisessä työelämä mielletään oppimispaikaksi ja jälkimmäisessä kuvataan oppimisprosessin vuorovaikutusta työelämän olojen kanssa. Työpaikalla oppimisen malliin (Jorgensen - Warringin 2001 mukaan) pohjautuva oppimisympäristöä kuvaava kolmio koostuu kolmesta keskenään

vuorovaikutuksessa olevasta työpaikalla oppimisen komponentista: teknis-organisatorisesta oppimisympäristöstä, sosiaalisesta oppimisympäristöstä, sekä työn-tekijän oppimisprosessista. Teknis-organisatorinen ympäristö määrittää oppimisen olosuhteita ja sosiaalinen ympäristö puolestaan mahdollistaa oppimista. Työpaikalla oppiminen kehittyy työn käytännöstä. (Illeris 2004).

Toinen, yksilön identiteettiä ja oppimista työelämässä kuvaava kolmio sisältää sosiaalisen ja vuorovaikutteisen oppimisprosessin. Kolmio koostuu sosiaalisesta ympäristöstä, oppimisen dynamiikasta ja oppimisen sisällöstä. Oppimisen dynamiikalla tarkoitetaan yksilön motiiveja ja tunnetilaa sekä oppimisen sisällöllä tietoja ja taitoja. Yksilötasolle, oppimisen sisällön ja dynamiikan välimaastoon tässä kolmiossa muodostuu työidentiteetti. Työelämän oppimisimpulssit vaikuttavat työidentiteetin kehittymiseen, mutta toisaalta työidentiteetti vaikuttaa myös oppimisimpulsseihin. Yksilön työelämässä saamat vaikutteet prosessoituvat oppimiseksi työidentiteetin ja työn käytännön kautta. (Illeris 2004).

Työssä oppimisen käytäntöjä on kehitetty viime vuosina erilaisten ERS -rahoitteisten hankkeiden avulla (Opetushallitus 2011). Esimerkiksi Oulun seudun Ammattiopiston koordinoimassa, vuosina 2009 - 2012 käynnissä olleessa Yhdessä tekemällä -hankkeessa kehitettiin opettajien työelämäosaamista, koulutuksen järjestäjien ja työelämän kumppaneiden välistä yhteistyötä sekä työpaikkaohjaajien perus- ja täydennyskoulutusta laadunvarmistuksen näkökulmasta. Hankkeessa valmistui muun muassa Työssä oppimisen laatukriteerit työpaikalle -laatukriteeristö työpaikalla oppimisen kehittämiseksi. Laatukriteeristö toimii apuvälineenä työssäoppimisen ja ammattiosaamisen näyttöjen toteuttamisen arvioinnissa ja kehittämisessä. (Oulun seudun ammattiopisto 2012).

4 Ammattitaitoa kehittävä harjoittelu

Ammatillisen harjoittelun tavoitteena on perehdyttää opiskelija ammattiopintojen kanalta keskeisiin työtehtäviin ja tietojen ja taitojen soveltamiseen työelämässä, sekä kehittää opiskelijoiden työllistymis- ja uramahdollisuuksia. (Opetusministeriö 2006; Vesterinen 2002). Ammatillinen käytännön harjoittelu yhdistää teoriaa ja käytäntöä ja sen on todettu kasvattavan käytännön osaamista. Harjoittelun täytyy tukea ja täydentää

muuta opetusta ja se on sijoitettava sen tarkoitusta ja oppimistavoitteita palvelemaan kohtaan opetussuunnitelmassa. Harjoittelujakson oppimistavoitteet on määriteltävä selkeästi. Opiskelijalle on tarjottava häneen osaamistaan vastaavia, mutta tarpeeksi haasteellisia työtehtäviä liittyen opiskeltavaan alaan sekä yleisesti työelämän käytäntöihin. Harjoittelupaikalla suoritettavien tehtävien on mahdollistettava opiskelijan kehittyminen ja osaamisen soveltaminen. (Vesterinen 2002). Haasteena tässä voidaan nähdä Virolaisen (2006) mukaan oppilaitoksen ja työelämän edustajien eriävät mielipiteet tarvittavan osaamisen tasosta.

4.1 Harjoittelun vaikutus oppimiseen ja ammattitaidon kehittymiseen

Vesterisen (2002) liiketalouden opiskelijoihin kohdistuneessa tutkimuksessa oppimiskokemuksiin työharjoittelujaksolla vaikuttavat kolme tärkeintä tekijää olivat työtehtävät, työyhteisö sekä opiskelijan saama ohjeistus. Oppiminen harjoittelujaksolla on vuorovaikutteinen prosessi opiskelijan, työyhteisön ja ohjaajan välillä. Opiskelijan on tärkeää saada asiantuntevaa ohjausta sekä työympäristön tuki oppimisen edesauttamiseksi harjoittelujakson aikana. Tutkimuksessa todettiin että opiskelijan alakohtaiset käyttötiedot ja tehtäväkohtaiset ammattitiedot lisääntyivät sekä ammatti-identiteetti vahvistui harjoittelujaksolla. Tämän lisäksi yleistettävä teorian tieto syventyi niin, että työssä tekeminen edesauttoi koulussa opitun teorian tiedon ymmärtämistä. Opiskelijat oppivat harjoittelussa itsenäiseen työskentelyyn, itsensä hallintaan ja ohjaamiseen liittyviä taitoja sekä rohkeutta työskennellä, kokeilla ja soveltaa itsenäisesti. Lisäksi harjoittelujakso auttoi opiskelijoita sisäistämään paremmin alaansa sekä sen käsitteitä, arvoja ja toimintatapoja.

Tutkimuksessa sairaanhoitajaopiskelijoiden valtaistumisesta klinikkaharjoittelussa, Bradbury-Jones, Sambrook ja Irvine (2011) toteavat opiskelijoiden kokeman arvostuksen oppijana, tiimin jäsenenä sekä yksilönä olevan merkittävä voimaantumisen elementti. Hyväksytyksi tulemisen kokemus ja arvostus toimivat Levett-Jonesin ja Lathleanin (2008) mukaan merkittävänä oppimisen motivaattorina sairaanhoitajaopiskelijoilla. Näyttäisi siltä, että klinikkaharjoittelu ympäristöt, jotka tarjoavat opiskelijalle turvallisuuden ja hyväksytyksi tulemisen tunnetta, voimaannuttavat opiskelijoita sekä saavat heidät hyödyntämään vastaantulevat oppimismahdollisuudet. Ympäristöt, jossa opiskelija kokee yhteenkuuluvaisuuden tunnetta, lisäävät opiskelijan luottamusta itseohjautuvuuteen. Sen sijaan epämieluisat harjoittelukokemukset, jossa opiskelija ei uskalla ky-

syä mieltä askarruttavia kysymyksiä epämyönteisen vastauksen pelossa, estävät opiskelijoiden kriittisen ajattelun kehittymistä. (Levett-Jones - Lathlean 2008). Harjoitteluympäristö näyttäisi osaltaan määrittävän harjoittelukokemuksen laatua. Opiskelijaystävällinen ympäristö, johon opiskelija tuntee olevansa tervetullut ja jossa hän tuntee olevansa arvostettu, vaikuttaa harjoittelukokemukseen positiivisesti (Hall – McFlare - Mulholland 2012 ; Rodger – Fitzgerald – Davila – Millar - Allison 2010).

Harjoittelukokemukseen vaikuttavia tekijöitä ja harjoittelussa oppimista edistäviä tekijöitä on tutkimuksissa tarkasteltu opiskelijan itsensä sekä harjoittelun ohjaajien näkökulmasta. Opiskelijan näkökulmasta harjoittelun ohjaajalla näyttäisi olevan suuri merkitys positiivisessa harjoittelukokemuksessa (Hall ym. 2012 ; Rodger ym. 2010). Opiskelijat arvostavat itsevarmoja, avoimia ja johdonmukaisia, opiskelijan asioista kiinnostuneita ohjaajia (Rodger ym. 2010).

Sekä opiskelijan että ohjaajan näkökulmasta harjoittelukokemukseen vaikuttavat opiskelijan valmistautuminen harjoitteluun, eli hänen työvalmiutensa, tietonsa ja taitonsa. Opiskelijat kokevat harjoittelupaikan informatiivisen orientaatioprosessin selkeyttävän odotuksia tulevista tehtävistä ja harjoittelun aikana oletetusti tapahtuvasta edistymisestä. (Rodger ym. 2010). Myös ohjaajan on kiinnitettävä huomiota harjoittelun valmisteluun ja suunnitteluun, etenkin jos ohjattavia opiskelijoita on yhdellä ohjaajalla enemmän kuin yksi. Silloin kokonaisuuden organisointi on haastavampaa ja vaatii enemmän järjestelyitä. (Currens - Bithell 2003 ; Moore – Morris –Crouch - Martin 2003).

Vesterisen (2002) toteaa harjoittelujaksolla syntyneen sitä enemmän oppimiskokemuksia ja asiantuntijuuden kasvua, mitä vähemmän ohjaajia opiskelijalla oli pääohjaajan lisäksi ja mitä tiiviimpi ohjaussuhde oli. Toisaalta myös harjoittelupaikalla samanaikaisesti olevien opiskelijoiden määrä yhtä ohjaajaa kohden vaikuttaa harjoittelukokemukseen. Moore ym. (2003) ovat vertailleet opiskelijoiden sekä heidän ohjaajiensa kokemuksia yhden, kahden ja kolmen opiskelijan harjoittelumalleissa. Kaikilla malleilla näyttäisi olevan hyvät puolensa, mutta kahden harjoittelijan mallilla näyttäisi olevan vähiten negatiiviseksi koettuja tekijöitä. Näitä kahden opiskelijan mallin hyviä puolia tukee myös Currensin - Bithellin (2003) tutkimus.

Kahden opiskelijan ja yhden opettajan, eli 2:1 mallin merkittävin hyöty liittyy vertaistukseen ja vertaisoppimiseen. Opiskelijat voivat keskustella ja tutkailla asioita yhdessä,

jolloin oppimisesta tulee aktiivista. Vertaisoppiminen mahdollistaa ideoiden jakamisen, ongelmaratkaisun ja kliinisen päättelyn yhdessä, jolloin oppiminen on luonteeltaan itseohjautuvaa. Vertaistuen lisäksi kanssaopiskelija mahdollistaa tutkimustekniikoiden harjoittelun, sillä hän voi toimia koehenkilönä. (Currens - Bithell 2003 ; Moore ym. 2003). Nämä 2:1 mallin positiiviset piirteet toteutuvat myös kolmen opiskelijan ja yhden opettajan (3:1) harjoittelun mallissa (Moore ym. 2003). Tällöin kuitenkin negatiivisena tekijänä harjoittelukokemukseen saattaa tulla mukaan syrjintä. Molemmissa malleissa on mahdollista syntyä riita-, tai kilpailutilanne opiskelijoiden välille. (Currens - Bithell 2003 ; Moore ym. 2003). Lisäksi ohjaajan harjoittama opiskelijoiden osaamisen keskinäinen vertailu saattaa vaikuttaa negatiivisesti harjoittelukokemukseen (Currens – Bithell 2003).

Yhden opettajan ja opiskelijan, eli 1:1 harjoittelutilanteen etu on opiskelijan saama jakamaton huomio ja ohjausaika. Ohjaajan on mahdollista tarkkailla opiskelijan toimintaa ja kääntäen opiskelijan on mahdollista seurata ohjaajan työskentelyä. (Moore ym. 2003). Hyvä harjoittelu sisältää opiskelijalle mahdollisuuden harjoitella kehittyviä taitoja ja mallintaa sekä seurata ohjaajan toimintaa. Opiskelijat pitävät ohjaajan työskentelyn havainnointia arvokkaana tekijänä oppimisen kannalta. (Rodger ym. 2010). Ohjaajan on tässä 1:1 mallissa toimittava ohjaustehtävänsä lisäksi myös opiskelijalle eräänlaisena vertaistukena. Riskinä on, että opiskelija saattaa tulla liian riippuvaiseksi ohjaajastaan. Selvästi negatiivisena tekijänä tässä 1:1 mallissa koetaan vertaistuen puute. (Moore ym. 2003).

Harjoittelun arviointi mielletään laadukkaasti toteutettuun ja positiiviseksi miellettyyn harjoittelujaksoon kuuluvaksi. Opiskelijan oppimisen kannalta myös rutiininomainen palautteen saaminen harjoitteluprosessin aikana on tärkeää. Arviointia tulisi tapahtua yhtälailla yksittäisen harjoittelun edetessä, kuin kaikissa harjoitteluissa opintojen edetessä. Erityistä huomiota tulee kiinnittää negatiivisen palautteen antamiseen. Negatiivinen palaute hyväksytään, mikäli se annetaan rakentavasti. (Rodger ym. 2010). Henkilöt, jotka kokevat itse olevansa vastuussa suoriutumisestaan ja ottavat toiminnastaan palautetta vastaan, asettavat pääsääntöisesti toiminnalleen realistisia tavoitteita, mikä auttaa suorituksen parantamisessa. (Ruohotie 2002).

4.2 Ammattitaitoa kehittävän harjoittelun kehittämisen mallit

Virolainen (2006) on tutkimuksessaan tarkastellut harjoittelujaksojen keskeisiä rakenteita ja toimintamuotoja kolmessa eri koulutusohjelmassa viidessä Suomalaisessa ammattikorkeakoulussa. Harjoittelun sijoittamisessa opetussuunnitelmaan oli nähtävissä kaksi mallia: *joustava opintoihin sijoittelun malli* sekä *sisällöllisen ja suunnitelmallisen ohjauksen malli*. Ensimmäisessä mallissa harjoittelulle määriteltiin yleinen merkitys sen mukaan missä vaiheessa opintoja harjoittelu toteutuu. Jälkimmäisessä harjoittelun tavoitteet olivat suoraan sidoksissa opetussuunnitelmaan. Suomalaisissa ammattikorkeakouluissa harjoittelujaksoja on sijoitettu opintojen alku- ja loppupäähän. Opiskelujen loppupäähän sijoitettuihin harjoitteluihin voidaan opiskelijalle asettaa haastavampia tavoitteita kuin alkupäähän sijoitetulle harjoittelulle, sillä opiskelijan osaamisen taso on korkeampi.

Etelä- Karjalan Ammattikorkeakoulussa toteutettiin 2000-luvun alussa ammatillisen harjoittelun kokeilu- ja kehittämisprojekti, jonka päätavoitteena oli uudistaa opiskelijoiden ammatillista harjoitteluprosessia niin, että opiskelijat olisivat harjoittelujakson ansiosta aikaisempaa valmiimpia ja laadukkaampia siirtymään työelämään valmistuttuaan. Lisäksi projektin tavoitteena oli kehittää ammattikorkeakoulun opintoihin sisältyvää harjoittelua sellaiseksi, että se tuo lisäarvoa opiskelijan oppimiseen. Hankkeeseen liittyvän tutkimuksen perusteella syntyi ehdotus ammattikorkeakoulun ammatillisen harjoittelun malliksi. Sen pääkohdat perustuvat oppimisen edellytysten luomiseen, harjoittelujakson toimintaan ja sisältöön sekä oppimistuloksiin ja vaikuttavuuteen. Näitä tekijöitä on jatkuvasti arvioitava ja kehitettävä, sekä huomioitava niiden vaikutus harjoittelun malliin ja tuloksiin. (Vesterinen 2002).

Virolainen (2006) ehdottaa että harjoittelun tuomaa lisäarvoa opiskelijan osaamiseen tarkastellaan viisikulmaisen mallin avulla. Mallin osa-alueet voidaan ottaa huomioon harjoittelua kehitettäessä. Harjoittelujen vahvistamisen osa-alueet ovat Virolaisen mukaan 1) Opiskelijan ohjaus oman oppimisen ja osaamisen rakentamiseen ja siitä neuvottelemiseen sekä uraohjaus. 2) Opiskelijan osallisuus koulun formaaleissa ja informaaleissa oppimisympäristöissä ja -yhteisöissä. 3) Opiskelijan osallisuus työpaikan formaaleissa ja informaaleissa oppimisympäristöissä ja -yhteisöissä. 4) Tietojen horisontaalinen laajeneminen ja vertikaalinen syveneminen. 5) Taitojen laajeneminen: aiemman osaamisen vahvistaminen ja uusien taitojen oppiminen.

Luojus (2011) on puolestaan luonut tutkimuksensa pohjalta toimintamallin, jonka avulla voidaan kehittää ammattitaitoa edistävän harjoittelun ohjausta ohjaajan näkökulmasta. Tutkimuksen tavoitteena oli koulutusintervention avulla kerätä tietoa sairaalaympäristössä työskentelevien harjoittelun ohjaajien toiminnasta harjoittelujaksolla ja luoda sen perusteella toimintamalli harjoittelun ohjauksen kehittämiseksi. Koulutusintervention pääpainopisteenä oli ohjaajaominaisuuksien kehittäminen. Koulutusintervention osiot olivat opiskelijapalautteeseen perustuva koulutus sekä uudet arviointikriteerit harjoittelujakson arvioinnin avuksi. Arviointikriteerit pohjautuivat osaamisen arvioinnin ja koulutuksen ammattitaitovaatimusten yhteensovittamiseen. Tutkimuksen perusteella kehitetty Ammattitaitoa edistävän harjoittelun ohjauksen toimintamalli etenee intervention kehittämisestä sen toteuttamiseen. Interventiossa saavutetut positiiviset tulokset ohjauksen kehittämisessä luovat edellytykset laadukkaaseen harjoittelun ohjaamiseen.

Bechmarking –menetelmää on käytetty Suomessa korkeakoulujen työelämäharjoittelun kehittämisvälineenä. Helsingin yliopisto, Diakonia-ammattikorkeakoulu ja Lahden ammattikorkeakoulu toteuttivat 2000-luvun alussa harjoittelun kehittämisprojektin, jossa benchmarking menetelmää hyödyntävän keskinäisen vertailutyön kohteina olivat muun muassa harjoitteluprosessit ja harjoittelun ohjaus. (Kaartinen-Koutaniemi 2001). Oulun seudun- ja Rovaniemen ammattikorkeakoulujen hoitotyön onnistuneessa harjoittelun kehittämisprojektissa esikuvana olivat puolestaan ulkomaiset oppilaitokset (Lohiniva - Ylipulli-Kairala 2002). Helsingin Ammattikorkeakoulu Stadiassa (nykyinen Metropolia Ammattikorkeakoulu) benchmarking menetelmää on opetusklinikkaharjoittelussa hyödynnetty fysioterapian koulutusohjelman palveluyksikön laadun kehittämistyössä (Kolehmainen 2005). Laurea Ammattikorkeakoulussa taas toteutettiin vuonna 2007 organisaation sisäinen harjoittelun benchmarking projekti (Ignatius – Karhunen - Kukkonen 2008).

5 Opetuslinikkatoiminta terveydenhuollon alalla

Tässä opinnäytetyössä opetuslinikkatoiminnalla tarkoitetaan yleisesti terveydenhuollon alan oppilaitoksen palveluyksikköä, joissa opiskelijat suorittavat toimenpiteitä opettajan valvonnassa. Opetuslinikkatoimintaa ei tämän työn teoreettisessa viitekehyksessä voida tarkastella pelkästään optometrian alan näkökulmasta, sillä tutkimustietoa siitä

ei ole riittävästi. Opetusklinikkatoiminnan kehittämistyötä on Metropoliasa tehty aikaisemmin ainakin suun terveydenhuollon ja jalkaterapian koulutusohjelmissa.

Entisen Helsingin Ammattikorkeakoulu Stadian suun terveydenhuollon koulutusohjelma on valittu opetusministeriön toimesta ammattikorkeakoulujen koulutuksen laatuyksiköksi vuosina 2005-2006. Suunhoidon opetusklinikan toimintamalli rakentuu suun terveydenhuollon koulutusohjelman, Helsingin terveystieteiden hammashuollon ja Helsingin yliopiston hammaslääketieteen laitoksen tiiviille yhteistyölle suun terveydenhuollon palveluiden tuottamiseksi. Hammaslääkäri, suuhygienisti ja hammashoitaja työskentelevät klinikalla tiiminä. Suun terveydenhuollon koulutusohjelman fyysiset oppimisympäristöt ovat oppimisstudio, opetusklinaikka sekä perinteiset teorialuokat. Oppimisstudio on koulutuksen ja työelämän välisen siirtovaikutuksen rajanylityspaikka, jossa suuhygienistiopiskelijat oppivat ensin tarvittavat hoitotaidot simuloitusti. Sen jälkeen he siirtyvät aitoon hoitotilanteeseen opetusklinaikalle ja sieltä takaisin oppimisstudioon reflektomaan oppimistaan. Sosiaalinen oppimisympäristö muodostuu puolestaan opetusklinaikkatoiminnan yhteistyösuhteista. Opetusklinaikalla painotetaan ekspansiivista, monialaista ja yhteisöllistä oppimista sekä näyttöön perustuvaa toimintaa. (Salminen - Kajaste 2005).

Opetusklinaikan toiminnan haasteet

Opetusklinaikkatoiminnan järjestämiseen liittyy erilaisia toiminnan haasteita. Kantolan (2010) tutkimuksessa jalkaterapian koulutusohjelman opetusklinaikkatoiminnan kehittämishaasteina nähtiin muun muassa yhteisten käytäntöjen kehittäminen sekä asiakkaisiin liittyvät asiat, kuten asiakkaiden riittävyys ja heidän vaivojensa yksipuolisuus. Toiminnan kehittämishaasteiksi nähtiin lisäksi harjoittelun ajoittaminen opiskelijan osaamisen huomioiden, käytännönläheisyys harjoittelun tavoitteiden asettelussa sekä opiskelijan saaman palautteen määrä.

Riittämätön potilasvirta klinaikalla aiheuttaa haasteita opiskelijan oppimiselle. (Allan – O'Meara – Pope – Higgs - Kent 2011 ; Kantola 2010). Syitä vähäiselle asiakasmäärälle voivat olla klinaikan huonosti tunnettu sijainti, tehoton palveluiden markkinointi, kilpailu muiden alan toimijoiden kanssa sekä liian homogeeninen tutkittavien ja heidän ongelmien joukko. (Allan ym. 2011). Asiakkaiden kapea ikähaarukka sekä vaivojen yksi-

puolisuus nähdään opiskelijan oppimisen kannalta negatiivisena tekijänä. (Kantola 2010).

Opetussuunnitelman mukauttamista klinikan asiakkaiden tarpeisiin voidaan pitää Allain ym. (2011) mukaan opetusklinikkatoiminnan koulutuksellisenä haasteena. Tarvittavan opiskelijamäärän varmistaminen klinikalla, laitehankintojen hankaluus sekä klinikan asiakashankinta ja markkinointi haastavat opetusklinikkatoiminnan järjestämisen käytännöt. (Allan ym. 2011 ; Komssi 2012). Opettajan kaksoisroolin kuormittavuus opettajana ja alansa ammattilaisena, puutteelliset aikaresurssit sekä riittämättömyyden tunteet omasta osaamisesta ohjaustilanteessa saattavat kuormittaa klinikkaohjaajaa. (Komssi 2012).

Vuosituhanen alussa Helsingin Ammattikorkeakoulussa suun terveydenhuollon alalla toteutetussa kehittämishankkeessa kehitettiin uudenlainen toimintatapa hammaslääkäri- ja suuhygieniaopiskelijoiden yhteistoimintaan. Terveyskeskeisyyttä ja ammattien välistä yhteistyötä korostavan työn organisointimallin kehittämisen haasteena oli hammaslääketieteen ja terveystieteen paradigmojen yhteensovittaminen. Erilaiset lähestymistavat asiantuntijan rooliin terveydenedistämistoiminnassa nousivat siinä esiin. Moniammatillisen tiimityön mahdollistaminen vaati toteutuakseen myös opetussuunnitelmallisia muutoksia. (Sorakari-miekkonen – Grönroos – Keto - Roos 2010).

6 Opinnäytetyön tarkoitus, tavoite ja tutkimuskysymykset

Työn tavoite on optometristin kliinisen osaamisen tason kehittäminen. Työn tarkoitus on tuottaa tietoa Metropolian optometrian opetusklinikkatoiminnan kehittämiseksi optometrian koulutusohjelman opetussuunnitelman mukaista osaamista tukemaan.

Opetusklinikkatoiminnan kehittäminen opetussuunnitelmaa tukemaan on tärkeää, sillä optometrian koulutuksen on vastattava optometristin kliinisen osaamisen laajeneviin vaatimuksiin.

Yksityiskohtaiset tutkimus- ja kehittämistyön kysymykset ovat:

1. Kuvata opetuslinikka Positian nykyinen toimintamalli
2. Kuvata klinikan toiminnan kehittämishaasteet

Opinnäytetyön lopputuotoksena ovat kehitysehdotukset, joita voidaan tulevaisuudessa hyödyntää Positian toiminnan kehittämistyössä.

7 Toimintaympäristön kuvaus

Tämä opinnäytetyö valmistuu Metropolia Ammattikorkeakoulun optometrian koulutusohjelman tarpeisiin. Tässä luvussa esitellään Metropolian optometrian koulutusohjelman opetussuunnitelma sekä opetusklinikkatoiminta.

7.1 Opetussuunnitelma Metropolian optometrian koulutusohjelmassa

Mäkinen ja Annala (2010) ovat tutkimuksessaan kuvanneet opetussuunnitelman eroja suomalaisessa korkeakoulutuksessa ammattikorkeakoulujen ja yliopistojen välillä. Yksi tärkeimmistä ammattikorkeakoulut yliopistoista erottavista tekijöistä on kompetenssilähtöisyys opetussuunnitelmatyössä. Ammattikorkeakouluissa työelämän vaatiman asiantuntijuuden kuvaaminen on olennainen osa opetussuunnitelmatyötä ja osaamisen tavoitteita suunnitellaan yhteistyössä työelämän edustajien kanssa. Mäkinen ja Annala kutsuvat työmarkkinavoimat huomioon ottavaa opetussuunnitelmaa yrittäjämäiseksi opetussuunnitelmaksi. Työuran huomioiva opetussuunnitelma auttaa opiskelijaa hahmottamaan opiskelun, ammatillisen kasvun sekä työelämän yhteyden. (Mäkinen - Annala 2010 ; Mäkinen - Annala 2012).

Metropolian optometrian koulutusohjelmassa on ollut syksystä 2011 lähtien käytössä uusi osaamisperusteinen opetussuunnitelma. Opetussuunnitelman sisältöä on kehitetty ECOO:n Eurooppadiplomin osaamistavoitteiden perusteella. Eurooppadiplomin lisäksi opetussuunnitelman muuttamiseen ovat vaikuttaneet lakiuudistus, joka mahdollistaa optometristeille diagnostisten lääkeaineiden käyttämisen toimen harjoittamisessa, alalla tapahtuneet muutokset, sekä Metropolia korkeakoulun vaatimukset. Opetussuunnitel-

massa painottuvat optometristin harjoittamat kliiniset toimenpiteet. Opetussuunnitelmaan on sisällytetty piilolasien ja heikkonäköisten apuvälineiden määräämiseen tarvittavat oikeudet, joihin ennen on täytynyt lain mukaan hankkia lisäkoulutus valmistumisen jälkeen. Lisäksi jouluna 2014 ja sen jälkeen valmistuvat optometristit saavat peruskoulutuksesta rajoitetun diagnostisten lääkeaineiden määräämisoikeuden. Nykyinen opetussuunnitelma antaa valmistuville optometristeille aikaisempaa laajemmat pätevyudet peruskoulutuksessa. Opetussuunnitelman sisällön muutos mahdollistaa koulutuksen akkreditoinnin ECOO:n toimesta tulevaisuudessa. (Kokko 2011).

Metropolian optometrian koulutusohjelman opetussuunnitelma on jaettu seuraaviin kokonaisuuksiin (Liite 5): Optiikan ja optisten sovellusten osaaminen, Kliinisen optometrian osaaminen, Näkemisen fysiologian ja silmälääketieteen osaaminen, Ihmiskehon rakenteen ja toiminnan osaaminen, Optometristi alansa kehittäjänä, Optisen alan kehittäminen ja johtaminen, sekä Vapaasti valittavat opinnot. Liitteessä 5 on tarkemmin kuvattu opetussuunnitelman opintokokonaisuudet ja osaamisen tavoitteet. Optiikan ja optisten sovellusten osaaminen, Kliinisen optometrian osaaminen, ja Näkemisen fysiologian ja silmälääketieteen osaaminen -opintokokonaisuuksiin liittyy erillinen työelämäharjoittelu. (Metropolia Ammattikorkeakoulu 2012). Positiassa tapahtuva klinikkaharjoittelu kuuluu kokonaisuutena Optisen alan kehittäminen ja johtaminen –opintokokonaisuuden alle. (Positia optikkomyymälä 2012).

Opetusklinitikka Positian toimintaa kehitetään optometristin kliinistä osaamista korostavan opetussuunnitelman tueksi. Opetusklinitikalla toimimiseen liittyvät optometristin kliiniset taidot on kuvattu liitteessä 6, jossa on eriteltynä Kliinisen optometrian osaaminen –opintokokonaisuuden opintojaksot, sekä niiden tavoitteet ja sisällöt (Liite 6).

7.2 Opetusklinitikkatoiminta Metropolian optometrian koulutusohjelmassa

Positia on Metropolia ammattikorkeakoulun Hyvinvointi ja toimintakyky –yksikön optometrian, fysioterapian, jalkaterapian, apuvälinetekniikan ja osteopatian alan palveluyksikkö. Näönhuollon palveluita tuottava opetusmyymälä Positia sijaitsee Metropolian Mannerheimintien toimipisteessä. Optometrian opiskelijat harjoittelevat Positiassa näöntutkimusten tekemistä ja silmälasien valmistusta ohjaavan opettajan valvonnassa. Lisäksi myymälässä harjoitellaan muita optikkoliikkeen perustöitä. Positia on avoinna

tiistaisin ja torstaisin kello yhdeksästä viiteen. (Metropolia ammattikorkeakoulu 2010 ; Positia optikkomyymälä 2012).

Toimiminen Positiassa on osa opetussuunnitelmaa ja on täten pakollista kaikille koulutusohjelman opiskelijoille. Syksyllä 2011 ja sen jälkeen aloittaneiden opiskelijoiden uudessa opetussuunnitelmassa on myymälätyöskentelyä Positiassa yhteensä 44 tuntia. Positiassa toimiminen on oppilaitoksessa tapahtuvaa harjoittelua, joten tuntimäärään ei lasketa mukaan varsinaista oppilaitoksen ulkopuolella tapahtuvaa työelämäharjoittelua. Harjoitusmyymälässä toimimista ei suoriteta tuntimääräisesti yhtäjaksoisena, vaan opiskelija varaa itse myymälävuoroja sovittaen ne lukujärjestykseensä sopivaksi 2.-7. lukukauden aikana. Myymälävuoron voi suorittaa aamuvuorona kello 9-12.30, josta saa suoritukseksi 4 tuntia, tai iltavuorona kello 12:30-17, josta suoritusta saa 5 tuntia. Halutessaan opiskelija voi toimia myymälässä koko päivän. (Metropolia ammattikorkeakoulu 2010 ; Positia optikkomyymälä 2012).

8 Optometrian opetusklinikkatoiminta kahdella eurooppalaisella klinikalla

Tässä luvussa esitellään opetusklinikkatoimintaa kahdella eurooppalaisella optometrian klinikalla. Klinikat ovat Universitat Politècnica de Catalunya / Terrassa School of Optics and Optometry Barcelonassa, sekä Karolinska Institutet Tukholmassa. Tietoa opiskelun käytännöstä ja klinikkatoiminnasta käytetään apuna Positian toiminnan kehittämisehdotuksia laadittaessa. Klinikoiden toiminnan kuvauksessa on hyödynnetty teemakirjoituksen avulla kerättyä tutkimusaineistoa.

8.1 Terrassa School of Optics and Optometry

Terrassa School of Optics and Optometryssa optometrian bachelor -tason opinnot kestävät neljä vuotta ja ovat laajuudeltaan 240 opintopistettä. Master -tason erikoistumisopinnot, Master's Degree in Optometry and Vision Sciences, ovat laajuudeltaan 120 opintopistettä ja kestävät kaksi vuotta. Koulun opetuslinikalla toimii opiskelijoita monimista vaihteista opintoja. (Terrassa school of optometry and optics 2011).

Opetusklินิกka sijaitsee koulusta erillisessä rakennuksessa. Klinikkan tuottamiin palveluihin kuuluvat perusnäönhuollon palvelut, piilolasisovitukset, heikkonäköisten, näönkuntoutus, näköterapia, binokulaarisen näkemisen tutkimukset, sekä silmälääketieteellinen hoito. Klinikalla on kuusi tutkimushuonetta joissa on optometristin perusvälineistö. Kuuden perustutkimushuoneen lisäksi klinikalla on kaksi lisähuonetta, joissa on yhteiskäytössä olevat klinikkan erikoislaitteet. Näitä ovat muun muassa näkökentän ja silmänpaineen mittaukseen tarkoitetut laitteet, sekä topografi ja retinografi. Yhdessä perustutkimushuoneista on tutkimuksen videointimahdollisuus, jota käytetään opetusmielessä. (Autio 2012 ; Gispets Pracerisas 2013 ; Terrassa school of optometry and optics 2011).

Opiskelijat aloittavat harjoittelun opetusklินิกalla kolmantena opiskeluvuotena. Tärkeimmät tavoitteet opiskelijan osaamisen kehittämisessä klinikalla ovat käytännön taitojen kehittyminen potilaskohtamisissa, hyvän ja kattavan anamneesin tekeminen sekä tutkimustestien valitseminen anamneesin ja potilashistorian perusteella. Diagnoosin tekeminen ja hoito koetaan myös tärkeänä klinikalla oppimisen tavoitteena. Opiskelijat työskentelevät klinikalla pareittain. Klinikalla on yksi opettaja kahdeksaa opiskelijaa kohden, eli yksi opettaja valvoo neljää potilaskohtamista. Yksi tutkimus kestää tunnin ja opiskelijat työskentelevät klinikalla neljä tuntia kerrallaan. Bachelor –tason opiskelijat tekevät klinikalla perustarkastuksia ja piilolasisovituksia. Opiskelijat tekevät tutkimuksessa myös silmämikroskopian ja suoran oftalmoskopian. Sama opiskelija hoitaa koko asiakasprosessin näöntutkimuksesta ja lasien valinnasta lasien luovutukseen asti sekä mahdolliset ongelmat jälkikäteen. (Autio 2012 ; Gispets Pracerisas 2013 ; Terrassa school of optometry and optics 2011).

Terrassan opetusklินิกka tekee yhteistyötä paikallisten sosiaalivirastojen kanssa. Vähäväraiset saavat klinikalta maksutta silmälasikehykset ja linssit sekä näöntutkimuksen. Klินิกka saa tuotteet valmistajilta maksutta ja sosiaalivirastot maksavat näöntutkimukset. Klินิกka tekee yhteistyötä myös kahden sairaalan kanssa, jotka tuottavat silmälääketieteellistä osaamista. Lisäksi opetusklินิกka tekee yhteistyötä paikallisten optikkoliikkeiden kanssa. Optikkoliikkeet lähettävät klínikalle potilaita, jotka tutkimuksen jälkeen ostavat tuotteet lähettävän liikkeen kautta. Klinikalla ei myydä tuotteita, jottei synny kilpailua optikkoliikkeiden kanssa. Opetusklínikalla tehdään satunnaisesti myös erikoistutkimuksia haastaville potilaille. Nämä tutkimukset suorittaa kyseisen erikoisalan kliinisessä työssä toimiva optikko, eivät opiskelijat. Klinikkan asiakkaat koostuvat

kllinikalle yhteistyösopimusten kautta tulleista sekä yksityisistä asiakkaista. (Autio 2012 ; Gispets Pracerisas 2013).

8.2 Karolinska Institutet

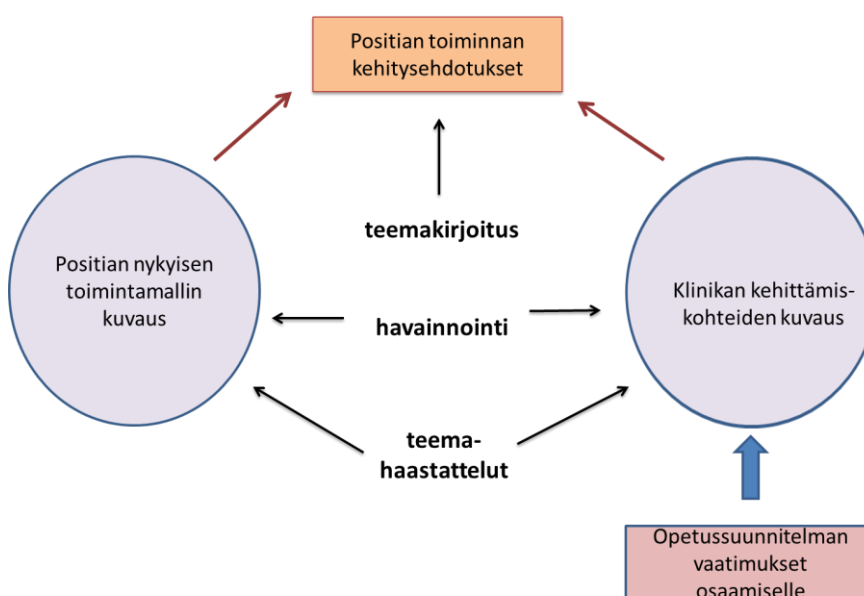
Tukholman Karoliinisessa instituutissa voi opiskella optikoksi kolmessa vuodessa. Lailistuksen jälkeen piilolasien sovittamisen oikeuden omaava optikko voi jatkaa opintoja vuoden mittaisessa kliinisen optometrian maisteritason koulutusohjelmassa. Ruotsissa maisterin tutkinnon suoritettuaan optikko saa käyttää diagnostisia lääkkeitä tutkimus- ja diagnosointitarkoituksessa. Täten maisteritasoisen koulutuksen omaava optikko sijoittuu World Council of Optometryn (2005) osaamislukituksessa (Taulukko 1) kategoriaan 3. Hän on pätevä työskentelemään Euroopan maissa, joissa toimen harjoittamisen vaatimuksena on diagnostisten lääkkeiden käyttökoulutus ja sen vaatima tutkimustekninen osaaminen. (Karolinska Institutet 2013).

Karoliinisen instituutin optometrian opetuslinikka tarjoaa refraktointi- ja silmän terveydentutkimuksellisia palveluita. Opetuslinikalla on 15 tutkimushuonetta, joissa on suurin osa optometristin ja silmälääkärin käyttämistä instrumenteista. Optometrian opetuslinikalla ei ole varsinaisia yhteistyökumppaneita, mutta St. Erik Eye Hospitalin silmälääkäreitä on mukana toiminnassa. Klinikalla on vuodessa noin 3000 asiakaskäyntiä. Opetusklubin asiakashankinnan pääväylät ovat klubin markkinointi ja klubilla aikaisemmin asioineiden potilaiden uudelleenkutsuminen soittamalla heille. (Brutaset 2013)

Opetusklubilla toimimisen tärkeimmät osaamistavoitteet ovat refraktointi ja silmän terveydentilan tutkimusten suorittaminen. Klinikalla opiskelijoiden tekemä silmien terveydentilan tutkimus muistuttaa silmälääkärin perustutkimusta. Opiskelijat harjoittelevat klubilla ensimmäisestä lukukaudesta lähtien. Tuolloin he harjoittelevat tutkimusten tekemistä toisilleen. Kolmannella lukukaudella opiskelijat aloittavat tutkimaan ulkopuolisia potilaita. Opiskelijoiden harjoittelussa refraktointia, harjoituksissa on yksi opettaja kahtakymmentä opiskelijaa kohden. Potilaskohtaamisissa ohjaajia on kahdesta kolmeen, seitsemää tai kahdeksaa opiskelijaa kohden. (Brutaset 2013).

9 Tutkimus- ja kehittämistyön menetelmät

Tässä opinnäytetyössä kuvataan optometrian opetusklinikka Positian nykyinen toimintamalli sekä opetusklinikkatoiminnan kehittämishaasteet. Kehittämistyön lopputuotoksena esitetään toiminnan kehitysehdotukset, joiden tueksi eurooppalaisilta optometrian alan opetusklinikoilta selvitettiin hyviksi havaittuja klinikkatoiminnan käytäntöjä. Tutkimuksellisen kehittämistyön menetelmät esitetään kuviossa 1. (Kuvio 1). Kehittämistyön etenemistä ohjasi tutkimuksellisen kehittämistyön prosessi (Kuvio 2) (Ojasalo – Moilanen - Ritalahti 2009).

Kuvio 1. Tutkimuksellisen kehittämistyön menetelmät.

9.1 Aineiston hankinnan menetelmät

Opinnäytetyön tutkimuksellinen osuus toteutettiin toimintatutkimuksen keinoja mukailen. Toimintatutkimus on sosiaalinen prosessi, jonka päämääränä on uuden tiedon tuottaminen toiminnasta sekä toiminnan muuttaminen ja kehittäminen paremmaksi. Toiminnan kehittäminen on luonteeltaan jatkuvaa ja prosessinomaista. Toimintatutkimuksen vaiheittainen eteneminen voidaan mieltää spiraaliksi, jossa toiminta, sen havainnointi ja reflektointi sekä toiminnan suunnittelu seuraavat loputtomasti toisiaan. (Heikkinen - Jyrkämä 1999). Aineistonhankinnan menetelminä tässä opinnäytetyössä käytettiin laadulliselle tutkimukselle ominaisia tiedonkeruumenetelmiä: osallistuvaa ha-

vainnointia, teemahaastattelua ja teemakirjoitusta. (Tuomi - Sarajärvi 2002). Työn tutkimusmenetelmät valittiin toimintatutkimuksen luonteen mukaisesti niin, että klinikan toimijoiden aktiivista osallistumista ja vuorovaikutusta pystyttiin hyödyntämään. (Ojasalo ym. 2009).

Havaintoaineisto

Toimintatutkimukselle on ominaista käytännönläheisyys ja yhteisöllisyys. Päästäkseen osaksi opetusklinikan yhteisöä ja toimintaa, osallistui opinnäytetyön tekijä Positian toimintaan aktiivisena toimijana osallistuvan havainnoinnin keinoin. Rajallisen toimintaan osallistumismahdollisuuden vuoksi opinnäytetyön tekijällä oli tässä Positian klinikkatoiminnan kehittämistyössä ulkopuolisen tutkijan konsultinomainen rooli. (Heikkinen - Jyrkämä 1999 : Syrjälä – Ahonen – Syrjäläinen - Saari 1994 ; Grönfors 1982).

Havainnoinnin avulla kerättiin tietoa klinikan päivittäisestä toiminnasta Positian nykyisen toimintamallin kuvaamiseksi. Sosiaalinen vuorovaikutus havainnoijan ja klinikan toimijoiden välillä oli osa tiedonhankintaa. Havainnoidessaan toimintaa klinikalla, havainnoijan toiminta sulautui osaksi klinikan normaalia toimintaa, jolloin hänen läsnäolonsa vaikutti toimintaan mahdollisimman vähän. Havainnoija oli klinikalla toimiessaan subjektiivisessa roolissa, eli hän tarkasteli klinikan toimintaa omasta näkökulmastaan ja omalla kokemuspohjallaan. Havainnoija on aiemmin toiminut Optostadia (nykyinen Positia) -opetuslinikalla opiskelijan roolissa optometrian opintojensa aikaan vuosina 2005-2008. Toimintaympäristö oli siis opinnäytetyön tekijälle entuudestaan tuttu. Havainnointi suoritettiin kokopäiväisesti 25.4. ja 2.5.2013. Havainnoista klinikalla pidettiin havaintopäiväkirjaa. (Heikkinen - Jyrkämä 1999 ; Syrjälä ym. 1994 ; Tuomi - Sarajärvi 2002).

Haastatteluaineisto

Tutkimuksen haastatteluaineisto kerättiin puolistrukturoidulla teemahaastattelulla. Haastatteluissa edettiin etukäteen valittujen teemojen ja niitä tarkentavien kysymysten varassa. Teemahaastattelurunko (Liite 2) muodostettiin työn teoreettisen viitekehyksen pohjalta. Teemojen laadinnassa otettiin huomioon tutkimuskysymykset, jotta haastattelut tuottavat tutkimuksen kannalta oleellista tietoa. Haastatteluiden avulla selvitettiin Positian toimijoiden näkemyksiä ja kokemuksia klinikan toiminnasta. Haastattelut tehtiin

kahdelle klinikalla toimivalle opettajalle sekä neljälle opiskelijalle. Tutkimuksen kannalta oli tärkeää, että tiedonantajat tietävät Metropolian optometrian klinikatoiminnasta mahdollisimman paljon ja että heillä on kokemusta klinikalla toimimisesta. (Hirsjärvi - Hurme 1995 ; Tuomi - Sarajärvi 2002).

Tutkimukseen haastatelluista opiskelijoista kaksi opiskelivat nykyisen ja kaksi edeltävän opetussuunnitelman mukaan. Tutkimukseen otettiin mukaan aiemman opetussuunnitelman mukaisesti opiskelevia opiskelijoita, sillä heillä on enemmän kokemusta Positiassa toimimisesta kuin myöhemmin opintonsa aloittaneilla opiskelijoilla. Haastatteluihin valittiin molemmilta kursseilta kaksi vapaaehtoista osallistujaa. Haastatteluun osallistuneet opiskelijat saivat haastattelusta tutorointimerkinnän, joita heidän tulee kerätä tietty määrä koko opiskeluajalta. Opiskelijoiden haastattelut toteutettiin parihaastatteluina niin, että läsnä oli haastattelijan lisäksi kaksi opiskelijaa kerrallaan. Opettajien haastattelut suoritettiin yksilöhaastatteluina. Haastattelut toteutettiin Metropolian tiloissa huhti-toukokuussa. Opettajille lähetettiin sähköpostitse noin viikko ennen haastattelua haastattelun teemat etukäteen pohdittaviksi. Kaikille haastateltaville jaettiin ennen haastattelua tutkimuksen tarkoitusta selventävä saatekirje (Liite 1), jossa haastateltavat antoivat suostumuksensa haastatteluaineiston hyödyntämiseen tässä opinnäytetyössä. Haastattelujen kesto oli keskimäärin 34 minuuttia ja ne nauhoitettiin aineiston litterointia ja analysointia varten.

Teemakirjoitusaineisto

Kolmelle eurooppalaiselle optometrian alan opetuslinikalle lähetettiin teemakirjoituspyyntö, jonka avulla kerättiin tietoa hyviksi havaituista opetusklinikkatoiminnan käytännöistä ja toimintatavoista. Teemakirjoitusta voidaan luonnehtia teemahaastattelun kirjalliseksi versioksi, jossa informantti tuottaa kirjallista tietoa annetusta aiheesta, tutkijan esittämien kysymysten ohjaamana. Teemakirjoitusta ohjanneet kysymykset (Liite 4) laadittiin työn teoreettisen viitekehyksen perusteella. (Apo 1995). Ulkomaisilta klinikoilta kerättyä aineistoa hyödynnettiin tässä tutkimuksessa Positian toiminnan kehittämisedotusten tukena.

Teemakirjoitukset kerättiin Metropolian sähköisellä e-lomakkeella. Linkin kyselyyn sisältävä saatekirje (Liite 3) lähetettiin vastaanottajille sähköpostitse. Tutkimukseen osallistuvat klinikat valittiin Metropolian optometrian lehtoreiden suosituksesta. Kultakin

klinalta valittiin teemakirjoituksen tekijöiksi parhaat tiedonantajat harkinnanvaraisella otoksella. (Tuomi - Sarajärvi 2002). Teemakirjoituspyyntö lähetettiin 20.4.2013 ja aikaa siihen vastaamiseksi annettiin kolme viikkoa. Lähetetyistä kolmesta teemakirjoituspyynnöstä kahteen saatiin vastaus määräajan puitteissa. Kolmannelle vastaajalle lähetettiin määräajan umpeuduttua muistutusviesti ja annettiin viikko lisäaikaa vastaamiseksi, mutta vastaus jäi siitä huolimatta puuttumaan. Vastaamatta jättänyt klinikka päätettiin jättää kokonaan työn ulkopuolelle.

9.2 Aineiston analysointi

Teemahaastatteluaineisto

Aineiston analysoinnin voidaan nähdä koostuvan kolmesta vaiheesta: aineiston supistamisesta ja sisällön valikoinnista, raportoinnista sekä johtopäätösten tekemisestä. (Miles - Huberman 1994). Tämän opinnäytetyön teemahaastattelut purettiin teoriaohjaavan sisällönanalyysin keinoin. Päätelyn logiikkana oli abduktiivinen päättely, eli ajatteluprosessia suuntasivat sekä teoria että aineisto. Analyysiyksikkönä käytettiin ajatuskokonaisuutta alkuperäisilmaisussa. (Tuomi - Sarajärvi 2009). Ensin haastattelut litteroitiin omina kokonaisuuksinaan ja aineisto luettiin huolellisesti läpi useaan kertaan. Sitten aineistosta etsittiin osin teoreettisen viitekehyksen ohjaamana ja osin aineistolähtöisesti seuraaviin aiheisiin liittyvät kommentit: *ohjaus, avun saanti, palaute, vertaistuki, klinikan henkilömäärä, käytännön järjestelyt, klinikan aukioloajat, asiakashankinta, tehtävät, tekemisen riittävyys, osaamisen kehittyminen, oppimiskokemukset, tuki työelämään siirtymiseksi, harjoittelun ajoitus, vuorojen varaaminen sekä klinikkaharjoittelun ja teoriaopintojen yhteensovittaminen*. Aineisto koodattiin marginaalimerkintöjen avulla näihin aihekokonaisuuksiin jakamalla. Aineistosta koodattiin kaikki kustakin aiheesta sanottu. Näihin aihekokonaisuuksiin kuulumaton informaatio jätettiin loppuanalyysin ulkopuolelle. (Miles - Huberman 1994 ; Patton 2002 ; Tuomi - Sarajärvi 2009).

Aineisto uudelleenjärjestettiin näiden aihekokonaisuuksien mukaisesti ja luettiin huolellisesti läpi. Alkuperäisiä aihekokonaisuuksia yhdisteltiin ja nimettiin uudelleen niiden tarkan sisällön perusteella loogisemman kokonaisuuden aikaansaamiseksi. Aineistoa siis supistettiin ja tiivistettiin entisestään, jotta se saatiin selkeään muotoon. Näin aineistosta muodostettiin varsinaiset ja lopulliset teemat (Kuvio 3), jotka on esitelty analysointirungossa alaluvussa 10.2. Samassa alaluvussa raportoidaan haastatteluaineisto

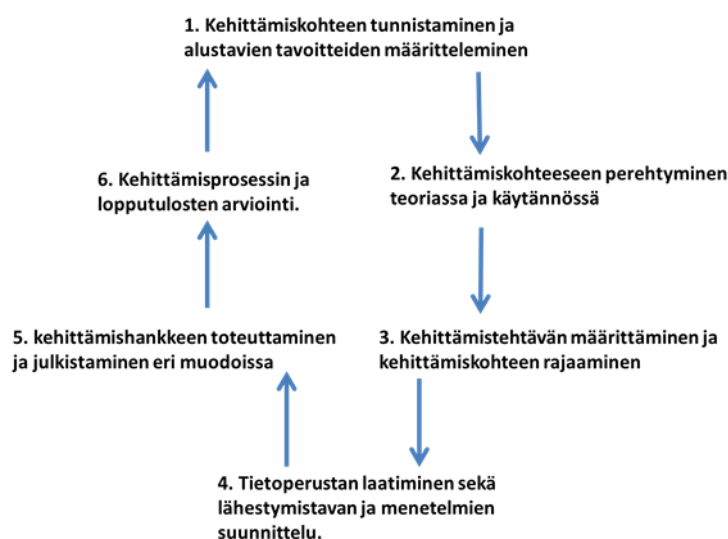
näiden teemojen mukaisesti aineistoa kuvaillen. (Miles - Huberman 1994 ; Patton 2002 ; Tuomi & Sarajärvi 2009).

Havainto- ja teemakirjoitusaineisto

Havainnoinnin aikana pidetty havaintopäiväkirja puhtaaksikirjoitettiin ja luettiin huolellisesti läpi. (Miles - Huberman 1994). Aineisto analysoitiin sisällön analyysin keinoin, päämääränä tiivistetty Positian nykyisen toimintamallin kuvaus. Aineistosta etsittiin toimintakäytäntöjä kuvaavia huomioita, joiden avulla muodostettiin tiivistetty toiminnan kuvaus. (Tuomi - Sarajärvi 2009). Toimintamallikuvauksen sisällössä näkyy myös opinnäytetyön tekijän haastatteluaineiston ja kirjallisten toimintadokumenttien läpikäynnin myötä kasvanut tieto toiminnan käytännöistä. Positian nykyinen toimintamalli kuvataan alaluvussa 10.1. Teemakirjoitusaineisto käsiteltiin tässä työssä lähdeaineistona ja sen informatiivinen sisältö on raportoitu luvussa 8 osana kahden eurooppalaisen optometrian opetusklinikan toimintakäytäntöjen kuvausta. Teemakirjoitusaineistoa käytettiin Positian toiminnan kehitysehdotusten tukena.

9.3 Kehittämistyön prosessi

Tämän opinnäytetyön etenemistä ohjasi tutkimuksellisen kehittämistyön prosessi (Kuvio 2). Kehittämistyön lähtökohdista sovittiin yhdessä optometrian lehtoreiden kanssa syyslukukaudella 2012. Idea kehittämistyön toteuttamiseksi nousi Metropolia Ammattikorkeakoulun optometrian koulutusohjelman tarpeesta kehittää opetusklinikkatoimintaa nykyistä optometrian opetussuunnitelman mukaista osaamista tukemaan. Alustavaksi kehittämistehtäväksi määriteltiin uuden toimintamallin kehittäminen Positiaan. (Ojasalo ym. 2009).

Kuvio 2. Tutkimuksellisen kehittämistyön prosessi (mukaillen Ojasalo ym. 2009).

Opetusklinikkatoimintaan perehtyminen aloitettiin tutustumalla aiheeseen liittyvään tutkimustietoon, kirjallisuuteen sekä Positiaa koskeviin kirjallisiin dokumentteihin. Tietoa aiheesta etsittiin tieteellisistä tietokannoista ja kirjallisuudesta. Aluksi tiedonkeruussa keskityttiin optometrian alaan, mutta tutkitun tiedon vähäisen määrän vuoksi tiedonhaku laajennettiin koskemaan terveydenhuollon alaa. Tiedonhaussa keskityttiin opetusklinikkatoimintaa, työelämäharjoittelua ja toimintamallin kehittämistä koskevaan tietoon. Tiedonhaun edetessä ilmeni että alustava kehittämistehtävä, Positian uuden toimintamallin kehittäminen, oli kokonaisuutena liian työläs ja aikaavievä toteutettavaksi opinäytetyönä. Tämän myötä opinäytetyön aihetta tarkennettiin ja työn tarkoituksiksi täsmentyi tiedon tuottaminen Metropolian optometrian opetusklinikkatoiminnan kehittämiseksi optometrian koulutusohjelman opetussuunnitelman mukaista osaamista tukemaan. Työn tarkoituksen lisäksi määriteltiin myös työn yksityiskohtaiset tutkimuskysymykset. Työn tuottaman kattavan perustiedon avulla Positian toiminnan kehittämistä voidaan jatkaa optometrian koulutusohjelmassa tulevaisuudessa. (Ojasalo ym. 2009).

Opinnäytetyön teoreettinen viitekehys rakennettiin sisältämään kehittämistyön kannalta oleellinen tietoperusta. Tietoperusta sisältää oleellisten käsitteiden määrittelyn sekä aiheesta jo olemassa olevaa tietoa, johon kehittämistyö nojautuu. Oleellinen tietoperusta sisältää tässä työssä käsitteet opetuskliinikka, harjoittelu, osaaminen, oppiminen ja opetussuunnitelma. Kehittämistyön lähestymistavaksi valittiin toimintatutkimus, jossa painottuvat tutkitun tiedon tuottaminen ja käytännön muutoksen aikaansaaminen. Ai-

neistonhankintamenetelmät valittiin niin että niiden avulla saadaan mahdollisimman kattava kuva klinikan toiminnasta. Haastateltavaksi valittiin klinikalla toimivia opettajia ja opiskelijoita sillä oletettavissa oli, että näiden kahden ryhmän käsitykset Positian toiminnasta eroavat toisistaan. Toiminnan havainnoinnin puolestaan ajateltiin tuottavan tietoa jota ei välttämättä haastatteluissa ilmenisi. Tällaista tietoa ajateltiin olevan haastattelun tuottaman tiedon ja todellisen toiminnan ristiriitaisuus. Eurooppalaisilta klinikoilta kerätyn tiedon ajateltiin tuottavan tietoa hyvistä toiminnan käytännöistä, joita opinnäytetyön tekijä ei välttämättä itse tulisi ajatelleeksi Positian kehitysehdotuksia laaties- sa ja joita voitaisiin mahdollisesti Positian toiminnassa jatkossa hyödyntää. (Ojasalo ym. 2009).

Aineistonkeruun jälkeen kehittämistyö eteni aineiston analysoinnilla ja tulosten kirjalli- sella raportoinnilla. Tulosten perusteella muodostettiin johtopäätökset, jotka kuvataan tässä työssä Positian toiminnan kehitysehdotuksina. Tämä opinnäytetyö keskittyi tuot- tamaan tietoa optometrian opetusklinikkatoiminnasta Positian toiminnan kehittämisen tueksi. Positian toiminnan kehitysehdotuksia ei viety käytäntöön toiminnan muutoksina ja niiden arviointina, sillä opinnäytetyön tekemisen käytettävät ajalliset resurssit olivat rajatut. Positian toiminnan kehittämistä voidaan kuitenkin jatkaa optometrian koulutus- ohjelmassa tämän työn pohjalta. Tämä opinnäytetyö julkaistiin Metropolian sähköises- sä opinnäytetyökannassa josta se on helposti luettavissa kehittämistyön jatkoa ajatel- len. (Ojasalo ym. 2009).

10 Tulokset

Tässä luvussa kuvataan opinnäytetyön tulokset. Alaluvussa 10.1 esitetään opetuskli- nikka Positian nykyinen toimintamalli. Alaluvussa 10.2 kuvataan opettajien ja opiskeli- joiden kokemuksia Positian toimintakäytännöistä. Haastattelu- ja havaintoaineiston perusteella ilmenneet klinikan toiminnan kehittämishaasteet kuvataan alaluvussa 10.3.

10.1 Opetusklินิกka Positian nykyinen toimintamalli

Tässä luvussa kuvataan opetusklินิกka Positian nykyinen toimintamalli. Toimintamallille ei ole olemassa yksiselitteistä määritelmää. Se voidaan määritellä toimintatapana tai

tapana järjestää toimintaa. Toisaalta se voidaan nähdä teoreettisena mallina toiminta-periaatteesta tai toiminnan organisointitapana. (Pelto-Huikko – Karjalainen – Koskinen-Ollonqvist 2006 ; Pietilä – Eirola – Vehviläinen-Julkunen 2002).

Positia optikkomyymälä on oppimisympäristö jonka päivittäistoiminta muistuttaa tavallisen optikkoliikkeen toimintaa. Tilassa on kolme huonetta: näöntarkastushuone, paja ja myymälä. Optometrian koulutusohjelman opetussuunnitelma asettaa reunaehdot sille mitä Positiassa tehdään.

Positian tarjoamiin näönhuollon *palveluihin* kuuluvat opiskelijoiden suorittamat näöntutkimukset sekä silmälasien myynti ja silmälasilinssien hiominen. Opiskelijat tekevät myös erityistyölasitarkastuksia yhteistyössä opettajan kanssa. Klinikalla ei tehdä piilolasisovituksia tai myydä piilolaseja, eivätkä opiskelijat voi harjoitella diagnostisten lääkeaineiden käyttöä näöntutkimuksessa. Näöntutkimusten määrä vaihtelee päivästä riippuen. Jonain päivänä saattaa olla useampi tarkastus ja toisena päivänä niitä ei ole ollenkaan. Näöntarkastukseen varataan aina tunti aikaa. Tarkastuksia ei mielellään oteta heti aamulla tai keskipäivällä vuoron vaihdon yhteydessä.

Positian näöntarkastushuoneessa on perus *näöntarkastusvälineistö*; foropteri, linssilaitikko ja koekehukset, Icare –silmänpainemittari, skiaskooppi, oftalmoskooppi, prisma-sauvat, maddoxin siipi ja lukutauluja. Uusimpana laitteena Positiassa on nyt myös oma mikroskooppi. Huoneessa ei ole autorefraktometria, vaan mittaus täytyy käydä ottamassa näöntarkastusluokassa. Pajassa on puoliautomaattinen hiomalaitte tarvikkeineen, saitteli sekä perustyökalut ja -tarvikkeet. Liikkeen puolella on yksilöllisten silmälasilinssien mitoituslaite.

Opettajat ylläpitävät Positian kehys- ja tuotevalikoimaa. Silmälasien lisäksi Positiassa myydään esimerkiksi suojalaseja, valmislaseja, silmälasinauhoja, suurennuslaseja, aurinkolasclippejä ja silmälasilinssien puhdistusainetta. Aurinkolaseja on vähän, sillä Positia on kiinni kesällä parhaan aurinkolasisesongin ajan. Positiassa voi myydä kaikkia Suomessa saatavilla olevia silmälasilinssejä. Silmälaseja myydään noin viidestä kuuteen paria viikossa. Moniteholinsseistä eniten myydään keskitason linssejä ja yksiteholinsseistä edullisia peruslinssejä. Esitteitä markkinoiden uusimmista linsseistä ei havainnointipäivinä Positiassa ollut esillä ja jotkut esillä olevien esitteiden linsseistä olivat markkinoilta jo poistuneita tuotteita.

Toimijat: Positiassa opiskelijoita ohjaa kaksi vastuuopettajaa, niin että myymälässä on kerrallaan yksi opettaja puoli päivää kerrallaan. Ohjeistuksen mukaan Positiassa saa samaan aikaan olla paikalla neljä opiskelijaa ja maksimissaan kaksi opiskelijaa samalta kurssilta. Paikalla tulee jokaisena Positian aukiolopäivänä olla eri aikaan aloittaneita opiskelijoita. Näistä säännöistä kuitenkin joustetaan ja joskus paikalla on enemmän, jopa kahdeksan opiskelijaa. Opinnäytetyön havainnoinnin aikana opiskelijamäärä Positiassa vaihteli neljästä kuuteen. Hetkellisesti kävi jopa niin, ettei paikalla ollut ollenkaan opiskelijoita asiakkaan tullessa sisään.

Positiassa pyritään siihen että opiskelijat tekevät kaikki näöntarkastukset ja hoitavat kaikki asiakaskohtaukset opettajan valvonnassa ja avustuksella. Tämä *työnjako* on selkeä, mutta Positiassa suoritettujen havainnoinnin perusteella se ei aina toteudu. Opiskelijat olivat tietämättömiä monista myymälän käytännöistä ja opettaja joutui useampaan otteeseen ottamaan ohjat käsiinsä asiakastilanteissa.

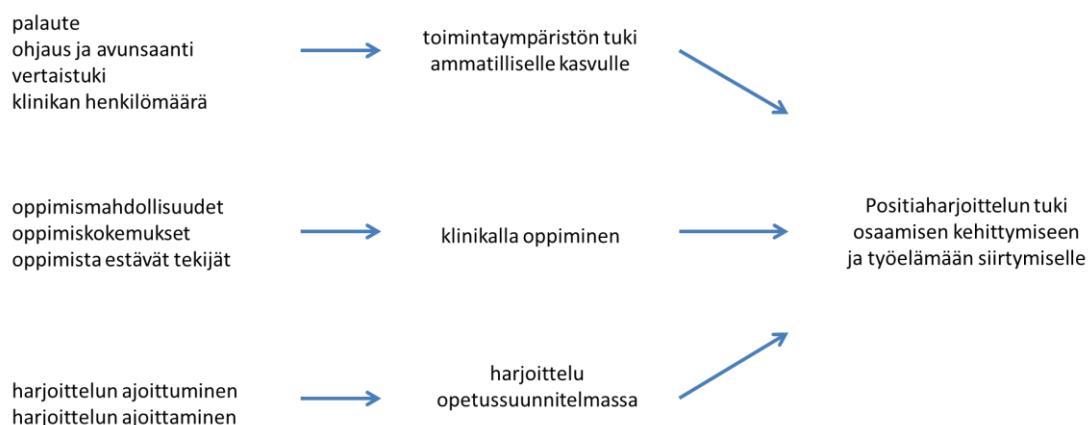
Säännöt: Opiskelijat varaavat itse omat Positiavuoronsa myymälässä olevasta varauslistasta oman lukujärjestyksensä huomioiden. Opiskelijat saavat Positia-vuoron vuoksi olla pois näöntarkastus –harjoitustunneilta, edellyttäen että näöntarkastusharjoitus tulee suoritetuksi Positiassa tai muulla ajalla. Positian toiminta menee kuitenkin aina muiden harjoitustehtävien edelle. Mikäli opiskelija jättää ilmoittamatta tulematta sovitun Positiavuoroon, joutuu hän tekemään yhden ylimääräisen myymälävuoron.

Opiskelijat keräävät koko Positia-harjoittelun ajalta suoritusmerkintöjä silmälasilinssien hionnasta, asiakasnäöntarkastuksista ja lasien luovutuksista, joita heidän tulee tehdä määrätty määrä. Näiden harjoitusten lisäksi Positiassa harjoitellaan muita optikkoliikkeen töitä, kuten asiakaspalvelua ja silmälasien myyntiä. Tehtävissä, joista tulee kerätä suoritusmerkintöjä, menevät valmistumassa olevat opiskelijat myöhemmin aloittaneiden edelle, jotta he varmasti saavat kaikki tehtävät tehtyä ennen valmistumistaan. Muuten näiden tehtävien suorittamisessa pyritään toimimaan tasa-arvoisesti niin, että jokainen opiskelija saisi tasaisesti opiskelujen aikana kerättyä merkintöjä. Muussa asiakaspalvelussa Positiassa toimitaan kuka ehtii ensin –periaatteella. Näöntarkastuksia voi tehdä parityönä niin, että molemmat saavat silloin suoritusmerkinnän. Mikäli asiakkaita ei ole, opiskelijat voivat harjoitella silmälasien luovutusta tosilleen. Hiomon puolella on pieni linssivarasto, josta voi hioa harjoitusparin hiontamerkinnän saamiseksi, mikäli hiottavia asiakaspareja ei ole.

Positia optikkomyymälällä ei ole varsinaisia yhteistyökumppaneita, mutta Metropolia Ammattikorkeakoulun erityistyölasit hoidetaan myymälän kautta. Metropolian henkilökunta ja opiskelijat saavat silmälaseista 20 % alennuksen ja muut asiakkaat 10 % alennuksen. Positia optikkomyymälän palveluita ei juurikaan mainosteta, eikä koulun ulko-ovissa ole mainintaa Positian olemassaolosta. Asiakkaat hakeutuvat myymälään pääasiassa tottumuksesta tai edullisten hintojen perässä. Asiakkaita ei havainnointipäivien suhteellisen vähäinen asiakasmäärä ja siitä aiheutuva tekemisen puute tuntui oppinnäytetyön tekijän mielestä edistävän opiskelijoiden toimetttömyyttä ja omien, ei Positian toimintaan liittyvien tehtävien tekemistä harjoitteluajalla.

10.2 Opiskelijoiden ja opettajien kokemuksia Positian käytännöistä

Tässä luvussa kuvataan opiskelijoiden ja opettajien kokemuksia Positian toimintavoista ja käytännöistä haastatteluaineiston analysointirungon (Kuvio 3) mukaisin tekein.

Kuvio 3. Analysointirunko

10.2.1 Toimintaympäristön tuki ammatilliselle kasvulle

Opiskelijan ohjaus ja avun saanti opettajilta

Opiskelijat kokevat Positian toimintaan perehdytyksen puutteellisena. He toivovat alku-perehdytystä käytännön asioihin Positiassa tapahtuvan harjoittelun alkuun. Tutkimus-haastattelujen lisäksi tätä näkökantaa tukee myös havaintoaineisto. Opinnäytetyön tekijän ollessa havainnoimassa toimintaa Positiassa, ei ensimmäistä kertaa myymälä-vuoroon tulleita perehdytetty käytäntöön. Opiskelijoiden lisäksi myös harjoitusklinikan opettajat tiedostavat alkuperehdytyksen vajavaisuuden.

".. mä muistan ainakin kun mä menin sinne ekaa kertaa, niin mä en tyyliin kos-kaan ollu ollu liikkeessä töissä, ja sit meni sinne ja sitten asiakas tuli ja vähän niinku silleen, et no kyl mä tiedän et sitä pitää tervehtiä mutta niinku ei tienny yh-tään et miten niinku muuten tehdä.."

".. et ois vaikka ees yks semmonen, tyyliin just semmonen neljän tunnin semmo-nen vähän niinku oppitunti, tai vähän että niinku vaikka pienissä ryhmissä jokai-nen kävis vuorollaan siellä niinku ja sitten Positian jompikumpi opettajista selittäis ensinnäkin et miten siel toimitaan, just et missä on mitäkin.."

"No tänään oliko siinä 3 henkilöä jotka tänään oli ekaa kertaa. Ne tietää mistä ovesta ne tulee sisään, siinä on ainoa käsitys siitä asiasta"

"Et jos sinne tulee toisiaan asiakkaita ja on tossa tommosta hädellä, niin kaikki ei välttämättä saa semmosta pehmeätä laskua siihen ensimmäiseen aamuun tai iltapäivään."

Opiskelijat kokevat kuitenkin saavansa opettajilta riittävästi apua. He arvostavat Positi-an osaavia ja ammattitaitoisia opettajia ja sitä, että opettajat ovat jatkuvasti läsnä ja tulevat aina pyydettyä apuun. Opiskelijat kokevat hyvänä myös sen, että opettajan tavoittaa puhelimitse hänen käydessään muualla.

"Mut kyllä siellä apua kuitenkin aina saa ja yleensä just yhdessä käydään läpi jos on jotain kysyttävää niin sitten käydään läpi niin, et melkein kaikki ketä siellä on sillä hetkellä, niin kuuntelee jos vaan haluaa tai kiinnostaa."

"Ihan ammattitaitoisia opettajia, keneltä oikeesti saa kun vaikka näkäreä tekee ni jos ei osaa, niin saa niinku oikeesti apua jos tarvii. Että eivät vaan ole silleen et koita nyt selvittää siellä itekseen"

Palaute

Opettajat pyrkivät antamaan opiskelijoille palautetta toiminnasta mahdollisuuksien mukaan. Palaute annetaan kannustavassa hengessä ja tarvittaessa mietitään olisiko asian voinut ratkaista toisin. Toinen opettajista kertoi, että tilanteita jotka vaativat välitöntä puuttumista asiaan, on harvoin. Opiskelijat kuitenkin kokevat palautteen saamisen olemattomana. He kokevat etteivät saa toiminnastaan palautetta, eivät ainakaan elleivät itse sitä pyydä. Eräs opiskelija toivoo että tilanteita, myös huonommin menneitä, käytäisiin enemmän yhdessä opettajan kanssa läpi.

"En oo ite saanut mitään varsinaista palautetta että teitpä tämän hyvin tai teitpä tämän huonosti, tai tee mielummin näin."

"Niinku siel on aika paljon niinkun sellanen et joo et tehkää vaan, kyl te osaatte, tehkää vaan, mut sit siit ei saa just niinkun mitään palautetta et meniks se oikeesti hyvin."

"Et käytäs enemmän yhdessä läpi niitä, myös niitä mitkä on menny huonosti. Et niinku siitäkin oppis, et niihin virheisiin oikeesti niinkun puututtais."

Klinikan henkilömäärä

Opiskelijat kokevat Positian nykyiset opettajaresurssit riittävinä. Sopivaksi yhtä opettajaa kohden olevien opiskelijoiden määräksi koetaan neljä tai maksimissaan neljä opiskelijaa. Silloin kuin opiskelijoita on enemmän kuin neljä, kuvaa eräs opiskelija tilanteen olevan sekasortoinen. Toinen opiskelija kokee neljän olevan sopiva määrä, vaikkei hänen mielestään silloin kaikille opiskelijoille riitä tekemistä. Jos opiskelijamäärä suhteutetaan asiakasmäärään, katsoo eräs opiskelija kaksi opiskelijaa riittäväksi, mutta arvioi sen vaikuttavan negatiivisesti Positiavuorojen saatavuuteen. Opettajien näkökulmasta nykyisten opettajaresurssien riittävyys riippuu päivästä. Joskus se riittää, mutta sairastapauksissa, myymälän ollessa kovin ruuhkainen tai monen opiskelijan tarvittaessa yhtä aikaa apua, koetaan määrä riittämättömänä.

"No se on mun mielestä aika hyvä et siel on just vaan kaks opettajaa jotka kantaa vastuuta, se jo helpottaa paljon, jos siellä olisi kaikki opettajat vuorotellen niin se menis tosi sekavaksi, ja olisi hankalaa."

"Siis yks opettaja ja neljä opiskelijaa ihan maksimissaan. Sit jos siin on enemmän niin se menee semmoseks härppäykseks ja sekasorroks."

”Ei se aina riitä, silloin kun tulee sitä ruuhkaa, ja tulee monta kysymystä yhtä aikaa monelta taholta, niin sehän on vaikea purkaa, koska kaikilla on kiire sen oman asiansa kanssa.”

Vertaistuki

Vertaistuki opetuslinikalla koetaan opiskelijoiden ja opettajien keskuudessa pääosin positiivisena. Yksi haastatelluista opiskelijoista kuitenkin näkee asiassa ongelmaksi sen, etteivät opiskelijat aina tiedä asioista tarpeeksi auttaakseen. Opettajien mielestä opiskelijat neuvovat toisiaan hyvin ja toinen opettajista näkeekin Positian toiminnan olevan pitkälle vertaistuen varassa. Opiskelijoilta ilmeni, että on hyvä että Positiassa on kerrallaan useampi opiskelija, joilta voi tarpeen tullen kysyä neuvoa. Edistyneemmiltä opiskelijoilta halutaan oppia ja jakaa omaa tietoa eteenpäin. Vertaistuen ja neuvojen saaminen vaatii kuitenkin omaa aktiivisuutta ja uskallusta pyytää apua. Opiskelijoiden näkökulmasta asiasta nousi esiin vielä seuraavanlaisia ajatuksia:

”Et tietysti se et jos jotain näöntutkimuksia tekee, sit jos siin on vielä jotain niinku vanhempia tai aikaisemmin aloittaneita opiskelijoita, sehän on hyvä, niilt on ehkä viel kivempi kysyä sitten kun opettajalta. Ne vielä hanakammin ja innokkaammin neuvoo ja auttaa. Ehkä just sen takia et ne siinä itekkin oppii”

”Ja just sit kaikki on tavallaan samalla tasolla niin vähän ehkä, ei tuu niin tyhmä olo jos kysyy siis jotain siis ihan basic –juttua, koska tietää et välttämättä muutaakaan ei sitä muista. Ja sit taas jos siel on vaikka vanhempia opiskelijoita niin sit voi tulla semmonen olo, et apua, kehtaaks mä ees kysyä tätä kun varmaan mun pitäis tää jo tietää ja noi on tienny sen jo kolme vuotta.”

10.2.2 Klinikalla oppiminen

Oppimismahdollisuudet

Opettajat mainitsivat Positian tärkeimmäksi funktioksi opiskelijan oppimisen ja työelämään siirtymisen kannalta opiskelijan mahdollisuuden päästä mahdollisimman autenttiseen ympäristöön ilman työelämän painetta, mahdollisuuden harjoitella turvallisessa ilmapiirissä ja käytännön taitojen, kuten näöntarkastuksen, anamneesin sekä lasien luovuttamisen ja taivuttamisen harjoittelumahdollisuudet. Lisäksi mahdollisuus vieraan asiakkaan kohtaamiseen ja siinä oman pelon ja jännityksen voittaminen sekä opiskelijoiden valmiuksien kasvattaminen koettiin opettajien keskuudessa osaksi Positian tarkoitusta.

"..että täällä saa heittäytyä ja kokeilla ja mokailla, ja oppia sitten siitä että mitä tapahtu sen jälkeen. Et kuitenkin niin ettei tehdä asiakkaalle mitään hallaa "

"Tavallaan just niitä valmiuksia, että sitten kun menee kentälle niin ei menis sormi heti suuhun."

Opiskelijat toivovat että Positiassa harjoittelusta olisi mahdollista saada varmuutta sekä perustaidot niin asiakaspalveluun, näöntarkastusten tekemiseen kuin lasien luovuttamiseenkin. Lisäksi toivotaan että mikroskopiointi otettaisiin Positiassa osaksi näöntarkastusrutiinia. Opiskelijat uskovat, että opiskelija joka ei opintojen ohella käy töissä, voi hyötyä Positiaharjoittelusta saamalla kokemusta asiakaspalvelusta sekä optisesta alasta ja myymälätehtävistä.

"Niinkun että perustaidot jos tulis kuntoon niin sit sitä varmuutta saa kyllä niinkun liikeestä myöhemminkin, mut että ois semmonen varmuus mennä sinne liikkeen tai kentälle"

"No just ehkä kaikki semmonen että osaa olla sen asiakkaan kanssa ja just luovutuksessa just et osais niinku taivuttaa ne sillain että ne menee oikeesti hyvin eikä silleen et ne on taivutettu vähän sinnepäin."

"Ja sit siit tulis tavallaan sellanen rutiini, et jos tuolla ois siel näkärkopissa, ja siit tehtäs semmonen tapa et aina kun asiakas tulee niin tsekataan nopeesti, ei siinä nyt hirveen kauaa mee, ni sit sitä työelämässäkin tulis helpommin tartuttua siihen mikroskooppiin."

Oppimiskokemukset

Tärkeimpinä asioina joita opiskelijat ovat kokeneet oppineensa Positiassa mainittiin aidot asiakastilanteet, asiakasnäöntarkastusten tekeminen ja silmälasilinssien hiominen. Opiskelijoiden oppimiskokemukset Positiassa kuitenkin vaihtelevat. Kaksi haastattelusta opiskelijasta kokee ettei ole oppinut Positiassa mitään, eikä näe miten siellä toimiminen voisi auttaa työelämään siirtymisessä. Yhdellä opiskelijoista oli kuitenkin päinvastaisia kokemuksia:

"Hyvä et se on kuitenkin olemassa, just mitä mäkin siellä sen ekan lukukauden aikana olin, sai sitten itsevarmuutta et uskals kesällä mennä töihin ja vähän niinkun tietää enemmän, vähän et esimerkiksi minkälaisii ohjelmii käytetään. Ihan siis tämmöstä perus, pikkujuttuja."

"Kyl mä ite ainakin siitä silloin sain aluks itsevarmuutta, että okei, tälläst se nyt on ja miten nyt suurinpiirtein toimii"

Huolimatta siitä, millaisia oppimisen kokemuksia opiskelijoilla Positiasta on, kokevat he työssä käynnin opintojensa ohella tai oppilaitoksen ulkopuolisten harjoitteluiden tukevan osaamisen kehittymistä paremmin. Haastattelujen perusteella opintojensa ohella työssä käyvät opiskelijat tuntevat turhautuvan Positiassa olemiseen tekemisen puutteen vuoksi ja kokevat oppivansa enemmän työelämässä. Opiskelijat toivoivatkin että ainakin osan Positiavuoroista voisi korvata työkokemuksella.

"Toki sitten kun meillä on harjoittelut kuitenkin, että mun mielestä se Positian osuus on tosi pieni verrattuna harjoitteluihin. Et se on mun mielestä aika mitätön siinä mitä kokemusta sieltä on saanu."

"Et siit on jotenkin tullu niinku semmosta pakkopullaa, niinku ei tee ees mieli hirveesti tehdä koska niinku senkin ajan niin mä esimerkiksi mielummin tekisin ihan oikeassa liikkeessä töitä, mistä sais niinku palkkaa ja missä oppii vielä ehkä paremmin kun siellä kävis ehkä enemmän porukkaa."

"Ja sit taas nyt kun on töissä niin se on vaan niin turhauttavaa vaan seistä eikä tehdä yhtään mitään kun tietää et sitten vaikka tyyliin sen Positiavuoron jälkeen menee vielä omaan työpaikkaan tekemään tavallaan samaa hommaa. Mut siel nyt onneks saa tehäkin sit jotain."

Oppimista estävät tekijät

Klinikan asiakasmäärän vähäisyys ja sen aiheuttama toimetttömyys koetaan opiskelijoiden keskuudessa oleelliseksi harjoittelussa oppimista estäväksi tekijäksi.

"Ja sieltä pitäis vaan saada enemmän asiakkaita tonne Positiaan, ku ei siellä tehdä mitään niin ei siellä voi oppiakaan."

"No asiakkaita ainakin pitäis olla enemmän. Et se on ihan ensimmäinen, et sit vois olla oikeesti jotain hyötyä"

"No ihan niinkun oppimisen kannalta ois kiva et siellä ois vähän enemmän asiakkaita, koska siellä ei hirveesti tuu tehtyä mitään kun siellä ei vaan yksinkertaisesti käy ketään."

"Se on oikeesti vaan semmosta istumista et siel ei välttämättä käy yhtään asiakasta sinä aikana kun siellä on."

Nämä opiskelijoiden turhautumista lisäävät tekijät tiedostetaan myös opettajien keskuudessa. Kaikki haastatellut opiskelijat kokevat että myymälään tulisi saada enemmän asiakkaita jotta Positiaharjoittelusta olisi jotain hyötyä oppimisen ja osaamisen kannalta. Opettajat puolestaan näkevät haasteena ennemminkin asiakasvirran epätasaisuuden, eli asiakasmäärän vaihtelevuuden. Opiskelijat uskovat että asiakkaiden vähäisyys

voi johtua myymälän yleisilmeestä joka ei houkuttele asiakkaita, markkinoinnin ja mainonnan vähäisyydestä sekä huonosta kehysvalikoimasta.

10.2.3 Positiaharjoittelu opetussuunnitelmassa ja lukujärjestyksessä

Harjoittelun ajoittuminen

Positiaharjoittelun ajoittumisessa lukukausille 2-7 harmittaa opiskelijoita eniten se, ettei Positiavuoroja saa ajoissa tehtyä, jolloin suuri osa tunteista jää viimeiselle lukukaudelle.

"Mut mun mielestä niinkun just se et mua ainakin vähän ärsyttää se että todennäköisesti vielä ens syksynä kun pitää tehdä kaikkea opparin kanssa hirveesti ja kaikkea viimesiä niinku juttuja, ni sit pitää vielä käydä Positiassa seisomassa viis tuntia ihan turhaan."

Opiskelijat ovat sitä mieltä että on hyvä että Positiavuorot alkavat varhaisessa opiskeluvaiheessa, mutta he myös toivovat tuntien tulevan ajoissa tehdyiksi. Opiskelijahaastatteluissa tulivat ilmi myös harjoittelun pitkästä kestosta johtuvat turhautuneisuus ja epätoivo harjoittelun suorittamisesta ja tehtävien tehdyiksi saattamisesta. Lisäksi harjoittelun hajanaisuus aiheuttaa kahden opiskelijan mielestä sen, ettei Positian toimintaan pääse kunnolla sisään, ja sen, että siellä jo opitun unohtaa helposti.

"No siitä tulee aika hajanainen siitä koko harjoittelusta mitä siel tulee tehtyä. Ja sit kun ehtii tehdä töitä siinä välissä, niin siitä tulee ehkä vähän turhauttavaa loppua kohden, kun siellä on kuitenkin niin hiljasta... Voin kuvitella että viimesellä lukukaudella kun ei oo ehtiny tehdä niitä vuoroja nin sit ne pitää kaikki tehdä yhteen syssyyn, ni se voin olla aika turhauttavaa."

"Mulla tulee ainakin sellanen epätoivo et kun se on pitkä jakso, nytkin tää on puolväli meidän koko opiskelua, että joo niitä pitää olla 15 vai mitä niitä vuoroja, et miten ne oikeesti kerkee et kohta aika jo loppuu ja sit puuttuu vielä 10 merkin-tää."

Opettajien mielipiteissä harjoittelun ajoittumiseen ilmeni kaksi eri näkökulmaa. Opiskelijan ammatillisen kasvun näkökulmasta harjoittelun tulisi olla tasaisesti etenevä jatkumo niin, että opiskelija pystyisi harjoittelemaan Positiassa niitä taitoja joita on jo oppinut. Toisaalta taas olisi hyvä että opiskelijan osaamisen taso olisi sellainen, että hän pystyisi itse hoitamaan asiakaskohtaamisen loppuun asti, esimerkiksi näöntarkastusta tehdessä. Tällöin opiskelijan olisi täytynyt edetä opinnoissaan hieman pidemmälle.

".. ja jos siellä on sitten niin että opiskelijat jotka sinne silloin tulee, on siellä ensimmäistä kertaa eikä ne ole kovin pitkälle ehtiny myöskään opinnoissa, niin se et mitä ne sitten loppujen lopuksi pystyy tekemään siinä. -- Sekään ei oo kivaa et jos ne pääsee näöntarkastuksessa 10% eteenpäin eikä oikeen tiedä että mitäs sitten. Et joku toinen tulee jatkaa, jos sellasta on. Et niinä päivinä jos ei oo ketään niin sittenhän se on opettajan tehtävä se loppuun. Menee sit taas vähän hukkaan se harjotus siinä."

Harjoittelun ajoittaminen

Positiavuorojen varaaminen tunnustetaan suureksi ongelmaksi opiskelijoiden ja opettajien keskuudessa. Yhtä mieltä ollaan siitä että nykyinen järjestely vuorojen varaamiseksi ei toimi. Opiskelijat kokevat vuorojen varaamisen olevan epäreilua, sillä se järjestyy nopeat syövä hitaat –periaatteella. Vuorojen varaamista hankaloittaa sekä opettajien että opiskelijoiden mukaan muun lukujärjestyksen tukkoisuus ja joustamattomuus. Tämä aiheuttaa sen että myymälässä on kerrallaan enemmän opiskelijoita kuin säännöt sallivat, ja tavoite siitä että jokaisessa Positiavuorossa olisi opiskelijoita jokaiselta luokasta-asteelta ei toteudu. Näiden tilanteiden koetaan aiheuttavan tekemisen puutetta ja hankaloittavan toimintaa.

"Ja sit se on aina kun koulu alkaa syksyllä, tai niinkun alkuvuodesta, niin sit se on et ei sitä kerkii ees tajuumaan et nyt ne Positiavuorolistat on tullu ja sit kun menee kattomaan ni ne on just täyttyny."

"Ja sama se on niihin vuoroihin liittyen, et kun on tavallaan säännöt sanottu siitä et ei sais olla kun maksimissa 2 yhdeltä luokalta yhdessä vuorossa, ni se ei vaan niinku käytännössä se ei vaan toimi silleen koska on ne tietyt ajat jolloin meillä on vapaata ja se Positia on auki. Ni eihän meil oo mitään mahista valita niitä sen perusteella et nyt siel on kaks meidän luokkalaista, en voi mennä ollenkaan."

Opettajilla ja opiskelijoilla oli seuraavanlaisia ideoita vuorojen varaamisen käytännön parantamiseksi:

"Niin se on huono se järjestely, niinku emmätiedä pitäskö niitä tuntimääriä vähentää sen takia"

"Tai sit et toi ois enemmän auki."

"Jos ois lukkarissakin jo varattu aikaa silleen että tällöin on Positiavuoroja. Et se ois siinä jo jotenkin huomioitu."

"Sitä kannattais liittää johonkin laajempaan kokonaisuuteen ja miettiä millä lailla niinkun kivuttomasti ne sais tehtyä tarvittavan määrän tunteja tuolla."

".. semmonen joku keskustietokone joka blokkais että kaikille jää sitä tilaa tulla"

10.3 Positian toiminnan kehittämishaasteet

Tässä luvussa kuvataan haastattelu- ja havaintoaineiston perusteella ilmenneet Positian toiminnan kehittämishaasteet (Taulukko 2). Toiminnan kehittämishaasteet kuvataan taulukon oikeassa laidassa kehittämistä vaativina toiminnan osa-alueina ja ne käydään tarkemmin läpi luvussa 11 Positian toiminnan kehitysehdotusten yhteydessä. Taulukon vasemmassa laidassa on kuvattu Positian toimivat käytännöt.

Toimivat käytännöt	Kehittämistä vaativat toiminnan osa-alueet
<ul style="list-style-type: none"> • Opiskelijoiden avunsaanti opettajilta • Opettajien jatkuva läsnäolo • Vertaistuen toteutuminen 	<ul style="list-style-type: none"> • Positian toimintaan perehdytys • Palautteen saaminen toiminnasta Positiassa • Tasa-arvoiset toiminnan pelisäännöt • Asiakasmäärä ja asiakasvirran tasaisuus • Opiskelijoiden kokeman toimeettomuuden minimointi • Klinikan henkilömäärä (opettajat ja opiskelijat) • Positiavuorojen sijoittaminen lukujärjestykseen ja opetussuunnitelmaan • Positian palveluvalikoima (kliiniset toimenpiteet) • Toiminnan yhteistyömallit

Taulukko 2. Positian toimivat käytännöt ja kehittämistä vaativat toiminnan osaalueet

11 Johtopäätökset

Tässä luvussa esitetään Positian optometrian opetusklinikkatoiminnan kehitysehdotukset klinikan toiminnan kehittämiseksi optometrian koulutusohjelman opetussuunnitelman mukaista osaamista tukemaan. Kehittämissuhteet perustuvat opinnäytetyön tekijän näkemyksiin Positian toiminnasta opinnäytetyön haastattelu- ja havaintoaineiston perusteella. Kahdelta eurooppalaiselta opetuslinikalta kerättyä aineistoa käytettiin Positian toiminnan kehitysehdotusten tukena.

11.1 Klinikaharjoittelu ja opetussuunnitelma

Optometristin kliinisen osaamisen kehittyminen

Optometrian koulutusohjelman nykyinen opetussuunnitelma on rakennettu tukemaan optometristin laajenevaa työnkuvaa kliinistä osaamista painottaen. Tällä hetkellä opetuslinna Positiassa opiskelijoiden on mahdollista harjoitella perusnäöntarkastusten

tekemistä, silmälasilinssien hiomista sekä myymälätoiminnan asiakaspalveluun liittyviä tehtäviä. Suurin ristiriita tämänhetkisen opetussuunnitelman ja opetusklinikkatoiminnan välillä on piilolasien sovittamisen ja diagnostisten lääkeaineiden käyttämisen harjoittelumahdollisuuden puute. Näitä taitoja opetellaan kyllä näöntarkastusharjoituksissa, mutta puuttumaan jäävät aidot asiakaskohtaukset taitojen kehittymiseksi.

Koko opetusklinikan toiminta-ajatusta tulee pohtia uudelleen. Jotta opiskelijan kliinisen osaamisen kehittymiseen on klinikkaharjoittelussa todelliset mahdollisuudet, tulee opiskelijan harjoittelua klinikalla painottaa selvemmin näönhuollon toimenpiteiden suorittamiseen. Tällöin joudutaan tarvittaessa luopumaan osasta tämän hetkistä tehtävänänoista ja niiden sijoittamisen mahdollisuutta muiden opintojen tai oppilaitoksen ulkopuolisten harjoitteluiden yhteyteen tulee harkita.

Opetusklinikkaharjoittelun painopisteen siirtyminen kliinisempään suuntaan saattaisi vähentää työssäkäyvien opiskelijoiden klinikkaharjoittelussa kokemaa turhautumista, sillä silloin opiskelijan on klinikkaharjoittelussa mahdollista keskittyä näönhuollon toimenpiteiden suorittamiseen, johon ei välttämättä opiskelijan omalla työpaikalla ole mahdollisuutta. Laajennettaessa klinikan palveluita ja tehtäessä toimintasuunnitelman toteutumiseksi, tulee ottaa huomioon lain puitteet sekä vastuukysymykset opetusklinikkatoiminnan järjestämisessä. Lisäksi tulee miettiä tarvitaanko klinikalle enemmän näöntarkastustiloja tai uusia laitehankintoja. Niihin ei tässä opinnäytetyössä oteta kantaa.

Klinikkaharjoittelun sijoittuminen opetussuunnitelmassa

Tutkimushaastatteluista ilmenee, että klinikkaharjoittelun nykyinen sijoittelu pitkälle aikavälille herättää opiskelijoissa epätoivon ja turhautuneisuuden tunteita harjoittelun ja tehtävien suorittamiseksi. Harjoittelujakso koetaan myös hajanaiseksi. Epätoivon ja turhautuneisuuden tunnetta voitaisiin varmasti helpottaa tasapuolistamalla vuorojen varaamisjärjestelmää sekä tehtävien suorittamismahdollisuuksia niin, että opiskelijat pystyisivät etenemään harjoittelussa ajallisesti sekä tehtävien suhteen tasaisesti.

Harjoittelun hajanaisuus, joka opiskelijoiden mukaan aiheuttaa sen ettei Position toimintaan pääse kunnolla sisään ja aiemmin siellä opitun unohtaa helposti, haastaa nykyisen harjoittelun sijoittelun opetussuunnitelmassa. Harkittavaksi tulee harjoittelujak-

son tiivistäminen lyhyemmälle aikavälille. Mallia tässä asiassa voitaisiin ottaa esimerkiksi Terrassa School of Optics and Optometrysta, jossa opiskelijat harjoittelevat opetuslinikalla kolmantena opiskeluvuotena. Myös Karoliinisessa Instituutissa asiakasnäöntarkastusten tekeminen aloitetaan kolmantena vuotena. Tiivistetyimmässä harjoittelukokonaisuudessa hajanaisuuden tunnetta ei ehkä syntyisi. Tiiviimpi harjoittelun sijoittelu opintojen loppupäähän mahdollistaisi myös sen että opiskelija voisi itse palvella asiakkaan kokonaisvaltaisesti alusta loppuun asti. Tiiviimmälle aikataululle sijoittuva harjoittelujakso voisi tämän ansiosta tukea tehokkaammin myös opetusklinikkaharjoittelun funktiota kliinisen osaamisen kehittämisessä. Nykyisellä Positian toimintamallilla suuri osa opiskelijan harjoitteluajasta kuluu muuhun kuin näönhuollon toimenpiteiden suorittamiseen. Harjoittelun ajoituksen muuttaminen edellyttää muutoksia opetussuunnitelmaan ja kurssijärjestykseen. Tällöin tulee miettiä myös näöntarkastusharjoitusten jakaantumista klinikkaharjoittelun ja muiden harjoitustuntien välillä.

11.2 Opetuslinikkaharjoittelun käytännön järjestelyt

Osa nykyisistä Positian toimintakäytännöistä on opiskelijoita epätasa-arvostavia. Yhteiset pelisäännöt, joista myös tulee pitää kiinni, tarvitaan etenkin vuorojen varaamisen ja tehtävien suorittamiseen klinikalla, riippumatta siitä miten klinikkaharjoittelu tulevaisuudessa sijoittuu opetussuunnitelmassa tai mitä käytännön tehtäviä opiskelijoille osoitetaan. Tällä hetkellä sekä vuorojen varaaminen että tehtävien suorittaminen järjestyvät kuka ehtii ensin -periaatteella. Uusien käytäntöjen tulee edistää tasa-arvoa ja taata kaikille opiskelijoille tasaisesti etenevä harjoittelun suoritusmahdollisuus. Edellisessä luvussa mainittu toimintamalli, jossa opiskelijat harjoittelevat opetuslinikalla vasta kolmantena opiskeluvuotena, saattaisi helpottaa ruuhkautunutta Positiavuorojen varausjärjestelmää vähentämällä vuoroja varaavien opiskelijoiden määrää. Tällöin kuitenkin tulee mietittäväksi klinikkaharjoittelun sopiva tuntimäärä, jotta voidaan taata opiskelijoiden paikallaolo aina klinikan ollessa avoinna.

Opiskelijat kokevat klinikan nykyiset opettajaresurssit riittävinä. Opettajien mukaan sairastapauksissa ja ruuhkahetkinä kaksi vastuopettajaa on kuitenkin liian vähän. Etenkin jos Positian toiminta kehittyy kliinisiä toimenpiteitä painottavaksi, tulee sopivaa klinikan opettajamäärää miettiä. Klinikan palveluvalikoiman laajentaminen lisää varmasti opiskelijoiden avun tarvetta. Tämän lisäksi piilolasien sovittaminen ja diagnostisten lääkeaineiden käyttäminen klinikalla vaatii valvovalta opettajalta enemmän resursseja

potilasturvallisuuden ja vastuukysymysten näkökulmasta. Opettajien ja opiskelijoiden määrä klinikalla tulee siis kohdentaa uuteen toimintakonseptiin sopivaksi. Sopivaa opiskelijamäärää arvioitaessa tulee miettiä Positiavuorojen saatavuutta niin lukujärjestyksen kuin vuorojen varausjärjestelmän näkökulmasta. Lisäksi tulee arvioida klinikan aukioloaikojen muutostarve ja asiakasmäärä, jottei klinikalle synny tyhjäkäyntiä, joka saattaisi lisätä opiskelijoiden turhautumista toimettomuuteen.

11.3 Opiskelijan oppimisen tukeminen

Opiskelijat totesivat haastatteluissa perehdytyksen Positian toimintaan puutteelliseksi ja palautteen saannin opettajalta olemattomaksi. Opinnäytetyön tekijän ollessa havainnoimassa toimintaa Positiassa, vaikutti siltä etteivät opiskelijat ole täysin perillä klinikan toimintakäytännöistä ja -tavoista. Lisäksi usein kävi niin ettei asiakkaan sisääntuloa muistettu huomioida. Kattava toimintaan perehdyttämisjärjestelmä, joka lisää opiskelijan osaamista ja itsevarmuutta, saattaisi lisätä opiskelijoiden aktiivisuutta ja parantaa klinikan asiakaspalvelun laatua. Tämän lisäksi kunnon perehdytys vähentäisi opettajan työtaakkaa, sillä opiskelijat voisivat itsenäisemmin huolehtia klinikan toiminnan pyörittämisestä, jolloin opettajalta vapautuisi enemmän resursseja opiskelijoiden ohjaamiseen ja auttamiseen. Tällöin toivottavasti opettajalla olisi myös enemmän aikaa palautteen antamiselle ja asiakastilanteen aukipurkamiselle opiskelijan kanssa. Opiskelijoiden perehdyttäminen Positiaan voitaisiin organisoida jonkinlaisella orientoitumiskurssilla klinikan käytäntöön.

Opiskelijat kuvaavat klinikan asiakasmäärän vähäisyyden klinikkaharjoittelussa oppimisen esteeksi. Opettajat puolestaan kokevat asiakasvirran epätasaisuuden haasteellisenä. Opetusklinikan, jossa opiskelijan on tarkoitus saada kokemusta aidoista asiakas kohtaamisista, toiminnan edellytys on riittävä ja tasainen asiakasvirta. Asiakkaiden määrä on suoraan verrannollinen siihen, miten klinikan toiminta kannatta järjestää. Asiakkaita tulee olla riittävästi jotta opiskelijoille varmasti riittää mielekästä tekemistä ja toisaalta asiakkaille on taattava että klinikan aukioloaikoina paikalla on aina opiskelijoita palvelemissa heitä.

Tällä hetkellä Positian palveluita ei erityisemmin markkinoida. Jotta klinikan mielekkään toiminnan edellyttämä tasainen ja riittävä asiakasvirta mahdollistuisi, tulee klinikan toimintaa markkinoida tehokkaammin. Asiakashankinnassa voisi ottaa oppia esimerkiksi

Karoliinisesta Instituutista, jossa asiakashankinnan keinoin kuuluu markkinoinnin lisäksi vanhojen asiakkaiden uudelleen kutsuminen. Tämä voisi myös Positiassa olla mahdollista suhteellisen alhaisin kustannuksin. Yksityisasiakashankinnan lisäksi tulee pohtia mahdollisia yhteistyömalleja muiden organisaatioiden kanssa. Terrassan opetuslinikalle tulee asiakkaita paikallisen sosiaaliviraston ja optikkoliikkeiden kautta. Yhteistyökumppanuusmahdollisuuksia on Suomessakin varmasti monia. Niiden joukosta tulee haarukoida potentiaaliset kumppanit, joiden kautta klinikalle saadaan asiakkaita tasaisella tahdilla ja vähäisin kustannuksin. Yhteistyömahdollisuudet opetusklinikkatoiminnassa Metropolian muiden koulutusohjelmien kanssa tulee myös selvittää. Yhteistyötoimintaa suunnitellessa tulee kuitenkin ottaa huomioon optikon toimintaa rajoittavat lait ja asetukset.

12 Pohdinta

Opinnäytetyön tekeminen aloitettiin syksyllä 2012, jonka aikana suunniteltiin tutkimuksen toteutus ja perehdyttiin kirjallisuuteen. Teoreettinen viitekehys kirjoitettiin pääosin vuoden 2013 alkupuoliskolla. Aineiston hankinta sijoittui huhti-toukokuulle 2013. Kerätty aineisto puhtaaksikirjoitettiin kesällä 2013. Tutkimuksen tulokset analysointiin, tulkittiin, ja kirjoitettiin auki kesällä ja syksyllä 2013. Loppusyksyyn sijoittui myös työn viimeistely.

12.1 Tutkimuksen luotettavuus

Laadullisen tutkimuksen luotettavuutta voidaan arvioida uskottavuuden, siirrettävyyden, luotettavuuden ja vahvistettavuuden kriteerein. (Miles - Huberman 1994 ; Tuomi ym. 2009). Tämä opinnäytetyö raportoitiin niin että lukijan olisi mahdollista arvioida työn luotettavuutta jokaisessa työn vaiheissa. Kaikki menetelmät ja ratkaisut on pyritty kuvaamaan mahdollisimman tarkasti luotettavuuden arvioinnin helpottamiseksi.

Opinnäytetyön aiheesta päätettiin yhteistyössä Metropolia Ammattikorkeakoulun optometrian lehtoreiden kanssa. Työn aihe osana opetusklinikkatoiminnan kehittämistyötä oli erittäin ajankohtainen ja tarpeellinen optometristin osaamisen vaatimusten muutos-paineessa. Työn tutkimuskysymykset muotoiltiin mahdollisimman selkeiksi ja ne pidet-

tiin mielessä koko opinnäytetyöprosessin ajan, jotta työ tuottaisi niiden kannalta oleellista tietoa (Miles - Huberman 1994).

Työn tutkimus- ja tiedonkeruumenetelmät valittiin niin, että ilmiöstä saatiin tietoa mahdollisimman monipuolisesti ja kattavasti. Opinnäytetyön tekijä suoritti tiedonkeruun ja tulosten raportoinnin yksin, mikä vähentää virheitä aineiston käsittelyssä ja tulkinnassa. (Tuomi - Sarajärvi 2009). Työn tekijän tekemien tulkintojen oikeellisuutta ei kuitenkaan varmistettu tiedonantajilta, mikä olisi lisännyt työn uskottavuutta (Miles - Huberman 1994). Opinnäytetyön tekijän ollessa toiminnasta ulkopuolinen pystyi hän käsittelemään aihetta neutraalisti ja puolueettomasti (Tuomi - Sarajärvi 2009). Koska työn tekijä on kuitenkin itse toiminut klinikalla opiskeluidensa aikana, oli hänelle muodostunut ennakkokäsitys tutkittavasta ilmiöstä. Opinnäytetyön tekijä oli siis tietoinen omien ennakkokäsitystensä mahdollisesta vaikutuksesta työhön. (Miles - Huberman 1994). Hän kuitenkin suhtautui aineistoon ennakkoluulottomasti ja pyrki unohtamaan omat ennakkokäsityksensä asiasta ja keskittyi ilmiöön sellaisena kuin se tämän työn yhteydessä näyttäytyi.

Aineiston analysoinnin vaiheet pyrittiin raportoimaan mahdollisimman tarkasti jotta lukijan on mahdollista ymmärtää miten tämän opinnäytetyön tuloksiin ja johtopäätöksiin on päädytty. Aineisto on raportoitu mahdollisimman tarkasti ja totuudenmukaisesti. Työn tuloksia ei voida yleistää tai siirtää sellaisenaan toiseen ympäristöön, mutta niitä voidaan hyödyntää Positian toiminnan kehittämisessä jatkossa. (Miles - Huberman 1994). Työssä esitettävät mielipiteet Positian toiminnasta ovat yksittäisten ihmisten kommentteja ja kysyttäessä ilmiöstä muilta ihmisiltä, saattaisi esiin tulla aivan erilaisia näkemyksiä.

Yhdistämällä teemahaastattelut ja havainnointi tiedonkeruumenetelminä, saatiin tutkittavasta ilmiöstä monipuolinen ja kokonaisvaltainen näkemys. Havainnointi tiedonkeruumenetelmänä oli tässä työssä korvaamaton, sillä tarkkailemalla toimintaa sai opinnäytetyön tekijä klinikkatoiminnan arjesta mahdollisimman todenmukaisen kuvan. Mikäli tietoa olisi kerätty vain haastatteluilla, olisi toimintaperiaatteiden ja käytännön toiminnan eroavaisuudet jääneet helposti huomaamatta. Opinnäytetyön tekijän rooli havainnoitsijana oli alun perin suunniteltu toimintaan aktiivisesti osallistuvaksi, osallistuvan havainnoinnin määritelmän mukaisesti. Havaintoja tehdessä muodostui rooli kuitenkin enemmän tarkkailijamaiseksi, kuitenkin niin että sosiaalinen vuorovaikutus klinikan toi-

mijoiden kanssa pysyi yllä. Havainnoinnin uskottavuutta heikensi opinnäytetyön tekijän ajallisesti rajoittunut mahdollisuus osallistua klinikan toimintaan. Mikäli havainnointia olisi ollut mahdollista suorittaa pidemmän ajan, olisi kuva klinikan toiminnan arjesta varmasti monipuolistunut. Myös klinikan toimijoiden tietoisuus siitä että heitä tarkkailaan, saattoi vaikuttaa heidän käyttäytymiseensä. (Patton 2002).

Teemahaastattelujen tiedonantajiksi valittiin tiedonantajat, joiden uskottiin tuottavan työn aiheen kannalta oleellista ja parasta mahdollista tietoa (Tuomi - Sarajärvi 2002). Työtä varten haastateltiin sekä opettajia että opiskelijoita, sillä he toimivat klinikalla yhteistyössä. Opinnäytetyön luotettavuuden kannalta oli tärkeää kuulla molempien ryhmien näkemykset ilmiöstä. Vain toista ryhmää haastateltaessa olisi ilmiön kuvaaminen jäänyt yksipuolisemmaksi eikä opinnäytetyön tekijä olisi saanut toiminnasta kattavaa kokonaiskuvaa. Opettajille annettiin haastattelujen teemat tietoon viikkoa ennen haastattelua, jotta heillä olisi aikaa valmistautua haastatteluun ja miettiä aiheita etukäteen. Opiskelijoille ei tietoa pystytty etukäteen antamaan. Oleellista haastatteluiden onnistumisen kannalta oli se, että tutkittavat osallistuivat tutkimukseen vapaaehtoisesti ja olivat halukkaita jakamaan näkemyksiään ja mielipiteitään ilmiöstä (Tuomi - Sarajärvi 2009).

Haastatteluissa kysymykset pyrittiin muotoilemaan selkeästi ja haastateltavaa johdattelematta. Teemahaastattelurunko auttoi haastattelijaa haastattelun fokusoinnissa ja loi haastatteluihin selkeän rungon. (Patton 2002). Teemat ohjasivat osaltaan haastattelun kulkua, joten ne saattoivat ohjata myös haastateltavaa. Haastatteluiden teemat muodostettiin ilmiöstä jo entuudestaan tiedetyn ja työn teoreettisen viitekehyksen perusteella, mutta kuitenkin niin että haastattelut saattoivat tuottaa uutta tietoa ilmiöstä. Teemahaastattelut olivat rakenteeltaan puolistrukturoituja, mutta haastattelijan kokemattomuus haastattelijana toimimisesta vaikutti hänen ulosantiinsa ja täten myös haastattelukysymysten muotoiluun haastattelutilanteessa.

Opinnäytetyön tekijä sai mielestään havainnoinnin avulla hyvän käsityksen klinikan toiminnan arjesta, huolimatta aiemmin mainituista havainnointiin liittyvistä rajoituksista. Tiedonkeruu teemahaastattelujen avulla onnistui myös hyvin. Haastatteluista saatiin kattava ja uskottava kuva klinikan toimintakäytännöistä, sekä oleellista ja monipuolista tietoa klinikan kehittämistyöhön. Täten työn tekijä uskoo näiden tiedonkeruumenetelmi-

en olleen työn tarkoituksen ja tutkimuskysymysten näkökulmasta tarkoituksenmukaiset.

Teemakirjoituksen tekijöiksi valittiin myös parhaat mahdolliset tiedonantajat (Tuomi - Sarajärvi 2002) optometrian lehtoreiden suosituksesta. Teemakirjoituksen avulla hankittu aineisto jäi kuitenkin suppeaksi ja sen hyödynnettävyys (Miles - Huberman 1994) tässä työssä oli vähäinen. Kattavampien ja laajempien vastausten saamiseksi olisi kysymysasettelua ja ohjeistusta tullut pohtia uudelleen. Teemakirjoitukset auttoivat kuitenkin opinnäytetyön tekijää ymmärtämään opetusklinikkatoimintaa kokonaisuutena ja yleisenä ilmiönä.

12.2 Eettiset näkökohdat

Tälle opinnäytetyölle haettiin tutkimuslupa Metropolia Ammattikorkeakoululta. Opinnäytetyön tekemisessä noudatettiin hyvää tieteellistä käytäntöä (Tutkimuseettinen Neuvottelukunta 2012) ja Metropolia Ammattikorkeakoulun ohjeistusta opinnäytetyöstä. Opinnäytetyön aihe valittiin työn tekijän kompetenssit ja kiinnostus huomioiden. Työn sisältö suunniteltiin sellaiseksi että työ oli mahdollista toteuttaa ennakoidussa aikataulussa. Opinnäytetyön tekijä noudatti rehellisyyttä jokaisessa tämän työn vaiheessa. (Miles - Huberman 1994).

Osallistuminen teemahaastatteluun ja teemakirjoitukseen vastaaminen oli vapaaehtoista. Tutkimukseen osallistuvia tiedotettiin tutkimuksen tarkoituksesta sekä sen yksityiskohdista saatekirjeessä. Havainnoiteja tehdessään opinnäytetyön tekijä tiedotti suullisesti paikalla olijoille havainnoinnin tarkoituksesta. Osallistujan oli mahdollista keskeyttää tai peruuttaa osallistumisensa tutkimukseen, sekä olla yhteydessä tutkijaan missä tahansa tutkimukseen liittyvässä asiassa. Aineiston käsittelyssä ja raportoinnissa kunnioitettiin vastaajan anonymiteettia. Opinnäytetyötä varten kerättyä aineistoa hyödynnettiin ainoastaan tässä työssä. (Miles - Huberman 1994). Kerätty aineisto säilytettiin huolellisesti opinnäytetyöntekijän hallinnassa työn valmistumiseen asti ja hävitettiin asianmukaisesti opinnäytetyön valmistuttua.

Tutkimuksen tekeminen vei eniten aikaa tutkijalta itseltään. Tutkimukseen osallistuvilta aikaa kului ainoastaan haastatteluun tai teemakirjoitukseen vastaamiseen. Tutkimukseen osallistuminen ei velvoittanut osallistujaa muihin toimiin, eikä se aiheuttanut tutkit-

tavalle rahallisia kuluja tai muuta haittaa. (Miles - Huberman 1994). Opiskelijahaastattelut tehtiin heidän opiskeluaikanaan ja tunnilta sai olla poissa haastattelun ajan opettajan luvalla. Opettajien haastattelut tehtiin heidän työajallaan, heille sopivana hetkenä.

12.3 Tulosten yhteys aikaisempaan tutkimustietoon

Positian toimintakäytännöissä ilmeni kehitettävää usealla osa-alueella. Opiskelijat kokivat perehdytyksen Positian toimintaan sekä palautteen saamisen toiminnastaan klinikalla puutteellisenä. Rodgerin ym. (2010) mukaan harjoittelun informatiivinen orientaatioprosessi selkiyttää opiskelijan odotuksia tulevasta ja hänen edistymisestään harjoittelussa ja on täten opiskelijan näkökulmasta tärkeä harjoitteluprosessin elementti. Vesterisen (2002) tutkimuksessa opiskelijan saama ohjeistus oli yksi kolmesta opiskelijan oppimiskokemuksiin harjoittelujaksolla vaikuttavista tekijöistä. Opiskelijan oppimisen kannalta myös palautteen saaminen toiminnasta harjoittelun aikana on Rodgerin ym. (2010) mukaan tärkeää. Palautteen saamisen riittämättömyys koettiin opetusklinikka-toiminnan haasteena myös Metropolian jalkaterapian opetuslinikalla (Kantola 2010).

Riittämätön potilasvirta klinikalla aiheuttaa Allanin ym. (2011) ja Kantolan (2010) mukaan haasteita opiskelijan oppimiselle. Tässä opinnäytetyössä ilmeni että vähäinen asiakasmäärä on optometrian opetuslinikalla opiskelijoiden oppimista estävä tekijä. Toimettomuuden ja turhautumisen tunteiden katsottiin liittyvän klinikan asiakkaiden määrän vähäisyyteen. Syitä liian vähäiselle klinikan asiakasmäärälle saattavat Allanin ym. (2011) mukaan olla esimerkiksi tehoton palveluiden markkinointi tai huonosti tunnettu sijainti. Nämä molemmat mahdolliset syyt asiakasmäärän vähyyteen tulivat esiin myös tämän opinnäytetyön haastatteluissa.

Vesterisen (2002) mukaan harjoittelun on tuettava ja täydennettävä muuta opetusta ja se tulee sijoittaa opetussuunnitelmassa oppimistavoitteiden kannalta järkevään kohtaan. Lisäksi opiskelijalle on tarjottava hänen osaamistaan vastaavia tehtäviä. Riippumatta opiskelijoiden oppimiskokemuksista Positiassa, kokivat he työssäkäynnin opintojen ohella ja oppilaitoksen ulkopuolisten harjoitteluiden tukevan osaamisen kehittymistä Positiassa paremmin. Tähän vaikutti Positiassa opiskelijoiden kokemus tekemisen puute. Positian nykyinen toimintamalli yhdistettynä harjoittelun sijoittumiseen lukukausille 2-7 ei tue parhaalla mahdollisella tavalla opetussuunnitelmassa painottuvan kliinisen osaamisen kehittymistä, sillä suuri osa opiskelijoiden harjoitteluajasta Positiassa

kuluu muuhun kuin kliinisten toimenpiteiden harjoitteluun. Harjoittelun ajoittaminen opiskelijan osaamisen mukaan koettiin myös jalkaterapian opetuslinikalla haasteelliseksi (Kantola 2010). Allanin ym. (2011) mukaan opetussuunnitelman mukauttaminen opiskelijan oppimistavoitteiden lisäksi vielä klinikan asiakkaiden tarpeisiin on haastavaa.

Klinikan sopivasta henkilömäärästä oli haastatteluissa nähtävissä risteäviä mielipiteitä. Allanin ym. (2011) mukaan tarvittavan opiskelijamäärän varmistaminen klinikalla saattaa olla toiminnan käytännön järjestämisen kannalta haastavaa. Nykyisen Positian toimintakäytännön mukaisesti opiskelijamäärä klinikalla vaihtelee päivittäin, sillä Positia-vuorojen sovittaminen lukujärjestykseen on haastavaa. Currans – Bithell (2003) sekä Moore ym. (2003) ovat selvittäneet sopivaa opiskelijoiden määrää yhtä ohjaajaa kohden. Malleissa joissa opiskelijoita oli enemmän kuin yksi yhtä ohjaajaa kohden, merkittävin opiskelijalle koituva hyöty liittyi vertaistukeen ja vertaisoppimiseen. Optometrian opetuslinikalla opiskelijat ja opiskelijat kokivat vertaistuen toteutumisen pääasiassa positiivisena.

Lähteet

Allan, Julaine - O`Meara Peter - Pope Rod - Higgs Joy - Kent Jenny 2011. The role of context in establishing university clinics. Health and social care in the community 19 (2). 217-224.

Ammattikorkeakoululaki 351/2003. Annettu Helsingissä 9.5.2003.

Apo, Satu 1995. Naisen väki. Tutkimuksia Suomalaisten kansanomaisesta kulttuurista ja ajattelusta. Helsinki: Hanki ja Jää.

Asetus hyvän työterveyshuoltokäytännön periaatteista, työterveyshuollon sisällöstä sekä ammattihenkilöiden ja asiantuntijoiden koulutuksesta 1484/2001. Annettu Helsingissä 27.12.2001.

Asetus terveydenhuollon ammattihenkilöistä 564/1994. Annettu Naantalissa 28.6.1994.

Autio, Satu 2012. Vierailu Universitat Politècnica de Catalunyaan 19-21.11.2012. Haastattelumuistio. Helsinki.

Billett, Stephen 2002. Toward a workplace pedagogy; guidance, participation, and engagement. Adult Education Quarterly 53 (1). 27-43.

Bradbury-Jones, Caroline – Sambrook, Sally - Irvine Fiona 2011. Empowerment and being valued: a phenomenological study of nursing students' experiences of clinical practice. Nurse Education Today 31. 368–372.

Brautaset, Rune 2013. Teemakirjoituksen vastaus. Sähköinen tiedonanto. 22.4.2013. Karolinska Institutet Unit of Optometry.

Currens, Julie - Bithell Christine 2003. The 2:1 Clinical Placement Model: Perceptions of clinical educators and students. Physiotherapy 89 (4). 204–218.

Engeström, Yrjö 1988. Perustietoa opetuksesta. 2.-4. painos. Helsinki: Valtiovarainministeriö. 18-28, 43-50.

Euroopan Komissio 2009: Eurooppalainen tutkintojen viitekehys elinikäisen oppimisen edistämiseksi (EQF). Luxemburg: Euroopan yhteisöjen virallisten julkaisujen toimisto. Liitteet 1 ja 2.

European Council of Optometry and Optics (ECOO) 2010. Guidelines for the accreditation of European Optometric/Optics qualifications for exemption from all or part of the examinations of the European Diploma in Optometry.

Gispets Parcerisas, Joan 2013. Teemakirjoituksen vastaus. Sähköinen tiedonanto. 22.4.2013. Centre Universitari De La Visio. Universitat Politecnica De Catalunya.

Griffiths, Toni – Guile, David 2003. A connective model of learning: The implications for work process knowledge. *European Educational Research Journal* 2 (1). 56-70.

Grönfors, Martti 1982. Kvalitatiiviset kenttätutkimusmenetelmät. Helsinki: WSOY.

Hall, Mark – McFarlane, Lu-Anne – Mulholland, Susan 2012: Positive clinical placements: perspectives of students and clinical educators in rehabilitation medicine. *International Journal of Therapy and Rehabilitation* 19 (10). 549-556.

Heikkinen, Hannu L.T. – Jyrkämä, Jyrki 1999. Mitä on toimintatutkimus? Teoksessa: Heikkinen, Hannu - Huttunen, Rauno - Moilanen, Pentti (toim.) 1999: Siinä tutkija missä tekijä. Toimintatutkimuksen perusteita ja näköaloja. Jyväskylä: Atena kustannus. 26-62.

Hirsjärvi, Sirkka – Hurme, Helena 1995. Teemahaastattelu. 7. painos. Helsinki: Yliopistopaino.

Ignatius, Jaana – Karhunen, Hannele – Kukkonen, Maija-Leena 2008. Harjoittelu asiantuntijaksi kehittymisen edistäjänä ammattikorkeakoulussa. Kehittämispohjaisen oppimisen toimintamalli (LbD) harjoittelussa. Laurea ammattikorkeakoulun julkaisusarja D4. Vantaa: Laurea Ammattikorkeakoulu.

Illeris, Knud 2004. A model for learning in working life. *Journal of Workplace Learning*. 16 (18). 431-441.

Jørgensen, Christian Helms - Warring, Niels. 2001: Learning in the workplace – the interplay between learning environments and biography. Kongressipaperi. Esitetty: Nordic Educational. Research Association Congress, Stockholm, 15-18 March. Toissijainen lähde. Viitattu: Illeris 2004.

Kaartinen-Koutaniemi, Minna 2001. Helsingin yliopiston, Diakonia- ammattikorkeakoulun ja Lahden ammattikorkeakoulun benchmarking-projekti. Korkeakoulujen Arviointineuvoston Julkaisuja 7:2001. Helsinki: Edita.

Kantola, Matti. 2010. Jalkaterapian koulutusohjelman harjoittelun kehittämistyö. Opinäytetyö (YAMK). Helsinki: Metropolia Ammattikorkeakoulu. Sosiaali- ja terveysalan kehittämisen ja johtamisen koulutusohjelma.

Karolinska Institutet 2013. Verkkodokumentti. <ki.se>. Luettu 17.2.2013.

Kokko, Eero 2011. SO11S1 Opetussuunnitelman kehittämisen virallinen kuvaus. 1.3.2011.

Kolehmainen, Sirkka. 2005. Opetus – työelämän kehittämistä? Kokemuksia laadun, hallinnon ja yrittäjyyden opetuksesta Stadian kuntoutusallalla. Helsingin ammattikorkeakoulu Stadian julkaisuja. Sarja D: Artikkelit 2. Helsinki: Helsingin Ammattikorkeakoulu Stadia.

Komssi, Titta 2012. Fysioterapian opettajien kokemuksia asiantuntijuudesta ammattikorkeakoulun työharjoitteluklinikalla. Pro-gradu –tutkielma. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto. Terveystieteiden laitos.

Laki terveydenhuollon ammattihenkilöistä 559/1994. Annettu Naantalissa 28.6.1994.

Levett-Jones, Tracy – Lathlean, Judith 2008. Belongingness: A prerequisite for nursing students' clinical learning. Nurse Education in Practice 8. 103–111.

Lohiniva, Vuokko - Ylipulli-Kairala, Kirsti 2002. Hoitotyön opiskelijoiden harjoittelun kehittäminen. Teoksessa Hämäläinen, Kauko - Kaartinen-Koutaniemi, Minna (toim.). Benchmarking korkeakoulujen kehittämisvälineenä. Korkeakoulujen Arviointineuvoston julkaisuja 13:2002. Helsinki. Edita. 42-53.

Luojus, Katja 2011. Ammattitaitoa edistävän harjoittelun ohjauksen toimintamalli. Ohjaajien näkökulma. Akateeminen väitöskirja. Tampere: Tampereen Yliopisto. Hoitotieteen laitos.

Manninen, Jyri – Burman, Anne – Koivunen, Annukka – Kuittinen, Esko – Luukannel, Saara – Passi, Sanna – Särkkä, Hanna 2007. Oppimista tukevat ympäristöt. Johdatus oppimisympäristöajatteluun. Opetushallituksen julkaisu. Vammala: Vammalan Kirjapaino Oy. 8-25.

Ministry of Science, Technology and Innovation 2005: A Framework for Qualifications of The European Higher Education Area. Bologna Working Group on Qualifications Frameworks.

Metropolia Ammattikorkeakoulu 2010. Positia hyvinvointipalvelut. Optikkopalvelut Verkkodokumentti.
<<http://www.metropolia.fi/palvelut/positiah hyvinvointipalvelut/optikkopalvelut>>. Luettu 24.11.2012

Metropolia Ammattikorkeakoulu 2012. Optometrian koulutusohjelman opinto opas.

Metropolia Ammattikorkeakoulu 2012a. Opetussuunnitelmat. Verkkodokumentti.
<<http://opinto-opas-ops.metropolia.fi/index.php?rt=index/YAMK&lang=fi>>. Luettu 3.11.2012.

Metropolia Ammattikorkeakoulu 2013. Hyvinvointi ja toimintakyky: täydennyskoulutukset. Verkkodokumentti. Päivitetty 14.02.2013.
<<http://www.metropolia.fi/koulutusohjelmat/hyvinvointi-ja-toimintakyky/tilaus-ja-taydennyskoulutus/>> Luettu 16.2. 2013.

Miles, Matthew – Huberman, A Michael 1994. Qualitative data analysis. Second Edition. United States: SAGE Publications. 10-12, 56-57, 67, 278-280, 290-294.

Moore, Ann – Morris, Jane – Crouch, Victoria – Martin, Marion 2003. Evaluation of physiotherapy clinical educational models: Comparing 1:1, 2:1, and 3:1 placements. *Physiotherapy* 89 (8). 489-501.

Mäkinen E. & Metsälä E. 2013: Osaaminen rakentuu monenlaisissa ympäristöissä. Teoksessa Savander-Ranne C., Lindfors J., Lankinen P. & Lintula L.(toim.) 2013: Kehittyvät oppimisympäristöt. *Taito-Työelämäkirjat 5 / 2013*. Metropolia Ammattikorkeakoulun julkaisusarja. Helsinki: Metropolia Ammattikorkeakoulu.

Mäkinen, Elisa – Sipari, Salla 2013. Oppimisympäristöistä oppimisyhteisöihin. Teoksessa Savander-Ranne, Carina – Lindfors, Juha – Lankinen, Pasi – Lintula, Leila (toim.) 2013. Kehittyvät oppimisympäristöt. *Taito-Työelämäkirjat 5 / 2013*. Metropolia Ammattikorkeakoulun julkaisusarja. Helsinki: Metropolia Ammattikorkeakoulu. 66-77.

Mäkinen, Marita – Annala, Johanna 2010. Meanings behind curriculum development in higher education. *PRIME* 4 (2). 9-24.

Mäkinen, Marita – Annala, Johanna 2012. Understanding curriculum in Finnish higher education. Teoksessa Ahola, Sakari - Hoffman David M. Higher education research in Finland. Jyväskylä: University of Jyväskylä. 291-311.

Ojasalo, Katri – Moilanen, Teemu – Ritalahti Jarmo 2009. Kehittämistyön menetelmät. Uudenlaista osaamista liiketoimintaan. Helsinki: WSOYpro Oy. 17-50.

Opetushallitus 2011. Hankkeet. Verkkodokumentti. Päivitetty 17.8.2011.
<http://www.oph.fi/rahoitus/esrrahoitus/kehittamisohjelmat/osaajan_tyomarkkinoille/hankkeet>. Luettu 28.8.2013.

Opetushallitus 2012. Tutkintojen viitekehukset. Verkkodokumentti.
<http://www.oph.fi/koulutus_ja_tutkinnot/tutkintojen_tunnustaminen/tutkintojen_viitekehukset>. Luettu 24.11.2012.

Opetusministeriö 2009. Tutkintojen ja muun osaamisen kansallinen viitekehys. Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2009:24. Opetusministeriö. Koulutus- ja tiedepolitiikan osasto.

Opetusministeriö 2006. Ammattikorkeakoulusta Terveysthuoltoon. Koulutuksesta valmistuvien ammatillinen osaaminen, keskeiset opinnot ja vähimmäisopinnot. Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2006:24. Opetusministeriö. Koulutus- ja tiedepolitiikan osasto.

Opetusministeriö 2004. Ammattikorkeakoulutuksen asema eurooppalaisella korkeakoulutusalueella. Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2004:10. Opetusministeriö. Koulutus- ja tiedepolitiikan osasto. 18-20.

Oulun seudun ammattikorkeakoulu 2012. Optometrian koulutusohjelman opinto-opas.

Oulun seudun ammattiopisto 2012. Yhdessä tekemällä –hanke. Verkkodokumentti. <<http://yhdessatekemallahanke.wikispaces.com/Yhdess%C3%A4+tekem%C3%A4ll%C3%A4+hanke>>. Luettu 27.8.2013.

Patton, Michael 2002. Qualitative research and evaluation methods. 3rd edition. United States: Sage Publications. 265-277, 306-307, 463-466, 503-504.

Pelto-Huikko, Antti - Karjalainen, Karoliina - Koskinen-Ollonqvist, Pirjo 2006. Terveysthuoltoon edistämisen toimintamallit. Terveysthuoltoon edistämisen hankkeissa kehitettyjen toimintamallien arviointi ja kehittäminen. Terveysthuoltoon edistämisen keskuksen julkaisu 4/2006. Helsinki: Terveysthuoltoon edistämisen keskus.

Pietilä, Anna-Maija - Eirola Raija - Vehviläinen-Julkunen, Katri 2002: Työmenetelmiä terveyttä edistävissä asiakastyössä. Teoksessa Pietilä, Anna-Maija. – Hakulinen, Tuovi – Hirvonen, Eila – Koponen, Päivi – Salminen, Eeva-Maija – Sirola, Kirsi (toim.) 2002. Terveysthuoltoon edistämisen uudistuvat työmenetelmät. 1. Painos. Helsinki: WSOY. 148-171.

Positiv optikkomyymälä 2012. Toimintaohje. Kirjallinen dokumentti.

Raij, Katariina 2003. Osaamisen tuottaminen ammattikorkeakoulujen päämääränä. Teoksessa Kotila, Hannu (toim.). Ammattikorkeakoulupedagogiikka. Helsinki: Edita. 42-57.

Rodger, Sylvia – Fitzgerald, Cate – Davila, Wendy – Millar, Frances – Allison, Heather 2010. What makes a quality occupational therapy practice placement? Students` and educators` perspectives. Australian occupational therapy journal 58. 195-202.

Ruohotie, Pekka 2002. Oppiminen ja ammatillinen kasvu. 1.-2. painos. Juva: WS Bookwell Oy. 62.

Salminen, Hannele – Kajaste, Matti (toim.) 2005. Laatu, innovatiivisuutta ja proaktiivisuutta. Ammattikorkeakoulujen koulutuksen laatuysiköt 2005-2006. Korkeakoulujen arviointineuvosto. Tampere.

Sarajärvi, Anneli 2002. Sairaanhoidon opiskelijoiden hoitotyön näkemysten muotoutuminen sairaanhoitajakoulutuksen aikana. Väitöskirja. Oulu: Oulun Yliopisto. Hoitotieteen ja terveystieteiden laitoksen julkaisu.

Savander-Ranne, Carina – Lindfors, Juha – Lankinen, Pasi – Lintula, Leila (toim.) 2013. Kehittyvät oppimisympäristöt. Taito-Työelämäkirjat 5 / 2013. Metropolia Ammattikorkeakoulun julkaisusarja. Helsinki: Metropolia Ammattikorkeakoulu.

Sorakari-Mikkonen, Leila – Grönroos, Eija – Keto, Anu – Roos, Marja 2010. Kohti tulevaisuuden asiantuntijuutta. Teoksessa Toivola, Tuija (toim.). Yhdessä tekemällä. 11 tapaa linkittää T&K ja oppiminen. Helsinki: Haaga-Helia Ammattikorkeakoulu. 42-53.

Sosiaali- ja terveysministeriön asetus lääkkeen määräämisestä 1088/2010. Annettu Helsingissä 2.12.2010.

Suomen Optinen Toimiala 2012: Optisen alan toimintastrategia 2012.

Suomen optinen toimiala 2013. Optikoiden täydennyskoulutusrekisteri. Verkkodokumentti. <<http://www.optometria.fi/koulutusrekisteri>>. Luettu 15.5.2013.

Syrjälä, Leena – Ahonen, Sirkka – Syrjäläinen, Eija – Saari, Seppo 1994. Laadullisen tutkimuksen työtapoja. 1.-2. painos. Helsinki: Kirjayhtymä. 84-85.

Terrassa school of optometry and optics 2011. Verkkodokumentti. Päivitetty 10.2011. <<http://foot.upc.edu/els-estudis-en>>. Luettu 17.12.2012.

Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2012. Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukausepäilyjen käsitteleminen Suomessa. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan ohje.

Tuomi, Jouni – Sarajärvi, Anneli 2002. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Kustannusyritys Tammi. 73-85.

Tuomi, Jouni - Sarajärvi, Anneli 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. 5. Painos. Helsinki: Kustannusyritys Tammi. 91-124, 134-143.

Tynjälä, Päivi 1999. Oppiminen tiedon rakentamisena. Konstruktivistisen oppimiskäsitteiden perusteita. 1.-2. Painos. Helsinki: Kirjayhtymä Oy. 37-38.

Valtioneuvoston asetus ammattikorkeakouluista 352/2003. Annettu Helsingissä 15.5.2003.

Valtioneuvoston asetusammattikorkeakouluista annetun valtioneuvoston asetuksen muuttamisesta 423/2005. Annettu Helsingissä 16.6.2005.

Valvira 2012. Verkkodokumentti. <www.valvira.fi>. Luettu 17.12.2012.

Van der Sanden, Johan - Teurlings, Christa 2003. Developing competence during practice periods: The learner's perspective. Teoksessa Tuomi-Gröhn Terttu - Engeström Yrjö 2003. Between school and work. New perspectives on transfer and boundary-crossing. First edition. Elsevier Science Ltd. 119-138.

Vesterinen, Marja-Liisa 2002. Ammatillinen harjoittelu osana asiantuntijuuden kehittämistä ammattikorkeakoulussa. Väitöskirja. Jyväskylä: Jyväskylän Yliopisto.

Virolainen, Maarit 2007. Workplace learning and higher education in Finland: Reflections on current practice. Education + Training 49 (4). 290 – 309.

Virolainen, Maarit 2006. Osaamista rakentamassa. Ammattikorkeakoulut harjoittelujen ja työelämäyhteistyön kehittäjinä. Tutkimuslauseita 27. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto. Koulutuksen Tutkimuslaitos.

World Council of Optometry 2005. World Optometry. Enhancing Vision, Protecting Health. A Case Statement. Pennsylvania, United States.

Teemahaastattelun saatekirje ja suostumuslomake

Hyvä haastatteluun osallistuja,

Opiskelen Metropolia ammattikorkeakoulussa ylempää ammattikorkeakoulututkintoa Sosiaali- ja terveysalan kehittäminen ja johtaminen. Teen opinnäytetyötäni optometrian klinikkatoiminnan kehittämiseksi Metropolia. Työn tarkoitus on tuottaa tietoa optometrian opetuslinikkatoiminnan kehittämiseksi nykyistä optometrian koulutusohjelman opetussuunnitelmaa tukemaan. Opinnäytetyöni valmistuu vuoden 2013 aikana.

Opinnäytetyön aineisto kerätään teemahaastatteluilla optometrian opetuslinikalla toimiville opettajille ja opiskelijoille. Haastatteluun osallistuminen on vapaaehtoista, ja Teillä on oikeus keskeyttää tai peruuttaa haastattelu niin halutessanne. Haastattelu nauhoitetaan, ja haastatteluaineistoa hyödynnetään ainoastaan tässä opinnäytetyössä. Haastattelu on luottamuksellinen ja haastatteluaineisto hävitetään asianmukaisesti työn valmistuttua. Haastattelu raportoidaan niin, ettei yksittäistä haastateltavaa voida tunnistaa.

Kiitos osallistumisestasi!

Opinnäytetyön ohjaajat:

Heini Hautanen
Optometristi AMK
heini.hautanen@metropolia.fi

Eija Metsälä, FT, yliopettaja
eija.metsala@metropolia.fi

Satu Autio, optometrian lehtori
satu.autio@metropolia.fi

Kajsa Sten, optometrian lehtori
kajsa.sten@metropolia.fi

Annan suostumukseni haastatteluaineiston käyttöön opinnäytetyön raportoinnissa.

Aika ja paikka

Allekirjoitus ja nimenselvennös

Teemahaastattelurunko

Klinikan toimintatavat

- Millaisia näkemyksiä sinulla on käytännön järjestelyiden toimivuudesta?
- Millaisia hyviä toimintatapoja klinikalla on?
- Mitkä klinikan toimintatavat vaativat kehittämistä?
- Miten taataan tehtävien tasapuolisuus opiskelijoille?

Klinikka toimintaympäristönä

- Miten klinikan nykyiset tilat mielestäsi soveltuvat klinikan toimintaan?
- Millaiset tilat mielestäsi soveltuisivat klinikan toimintaan parhaiten?
- Millaisia puutteita tai ylimääräisyyksiä välineissä ja laitteissa on?

Ohjaus ja palaute klinikalla oppimisen tukena

- Miten saat palautetta ohjaajalta toiminnastasi klinikalla? -laatu,määrä,tapa
- Miten annat palautetta ohjattavillesi? -laatu,määrä, tapa
- Miten vertaistutorointi klinikalla toteutuu?
- Millainen opiskelija:opettaja -suhde tukisi parhaiten klinikalla oppimista?
- Miten opiskelijoiden perehdytys myymälätoimintaan hoituu?

Klinikkaharjoittelu teoriopintojen tukena / Teoriaopinnot klinikkaharjoittelun tukena

- Miten teoriaopintojen ja klinikkaharjoittelun limittäminen onnistuu?
- Mitä mieltä olet klinikkaharjoittelun ajoittumisesta 2.-7. lukukaudelle?
- Miten klinikkaharjoittelu tukisi parhaiten teoriaopintoja ja toisinpäin?

Klinikkaharjoittelu ja opetussuunnitelman tavoitteet osaamiselle

- Millaisia konkreettisia taitoja olet klinikalla oppinut / voi klinikalla oppia?
- Millaisia taitoja toivoisit oppivasi / tulisi oppia opetusklinikkaharjoittelussa?

Klinikkaharjoittelun vaikutus ammattitaidon kehittymiseen

- Miten klinikalla harjoittelu tukee työelämään siirtymistä?
- Miten klinikalla toiminen tukee (kliinisen) osaamisen kehittymistä?

Klinikan asiakashankinta: miten nyt, miten vosi tehostaa?

Yhteistyökumppanit?

Teemakirjoituksen saatekirje

Hi,

I am doing my master's thesis about the development of optometry training clinic at Metropolia University of Applied Sciences in Helsinki, Finland. The aim of my study is to help to develop the practices of Metropolia's optometry training clinic to better meet the requirements of the curriculum. My thesis will be public and will also be published online by the end of 2013.

For my thesis, I am interested in finding out about practices of optometry training clinics in Europe. Therefore, I kindly ask you to participate in this research by answering questions about the practices of your optometry training clinic. The information provided will be used in the development of the practices of Metropolia's optometry clinic.

Please respond **by 13.5.** via the enclosed link:

#url#

For answering you will need username: #tunnus#
and password: #salasana#

If you wish to continue answering at a later time please save your username and password.

Thank you for your participation.

If you have any questions I will be happy to answer them.

Yours sincerely,

Heini Hautanen, optometrist heini.hautanen@metropolia.fi

Instructors of my theses at Metropolia University of Applied Sciences:

Eija Metsälä, PhD, Principal Lecturer:	eija.metsala@metropolia.fi
Satu Autio, Optometry Lecturer:	satu.autio@metropolia.fi
Kajsa Sten, Optometry Lecturer:	kajsa.sten@metropolia.fi

Teemakirjoituksen kysymykset

What kind of facilities you have in the clinic?

What kind of services does the clinic provide to its customers?

At what stage of their studies do the students train at the clinic?

How is the students' tutoring and guidance organized at the clinic, and how many students are there per teacher?

What are the most important skills that the students learn by training at the clinic ?

Does the clinic have any partners and what kind of cooperation do you have?

How does the clinic acquire its customers?

Is there anything else you would like to add?

Optometrian opetussuunnitelman opintokokonaisuudet ja osaamisen ta- voitteet

Optiikan ja optisten sovellusten osaaminen	Kliinisen optometrian osaaminen	Ihmiskehon rakenteen ja toiminnan osaaminen	Näkemisen fysiologian ja silmälääketieteen osaaminen	Optometrismi alansa kehittäjänä	Optisen alan kehittäminen ja johtaminen
Opiskelija osaa esitellä asiakkaalle yksilöllisiä silmälasikehys- ja linssiratkaisuja jokapäiväisiin näkemisongelmiin työssä, kotona ja harrastuksissa. Opiskelija pystyy vertailemaan eri linssimateriaalien ominaisuuksien ja niiden rakenteiden merkityksiä kuvautumiseen sekä osaa selittää, kuinka nämä vaikuttavat silmälasien käytettävyyteen. Opiskelija osaa toimia asiakaspalvelutehtävissä optikkoliikkeessä ja opastaa asiakasta optisella alalla myytävien tuotteiden eli linssien ja kehysten laatu- ja materiaaliominaisuuksien osalta. Opiskelija osaa huoltaa, korjata ja valmistaa silmälasia.	Opiskelija osaa opintokokonaisuuden jälkeen arvioida asiakkaan näköä monipuolisesti ja määrittää yksilölliset näönkäytön apuvälineet. Hän tuntee silmien ja näköjärjestelmän rakenteiden normaalit ja poikkeavat toiminnot sekä ikääntymisen, yleis- ja silmäsauroksien vaikutukset näkemiseen ja toiminnalliseen näkökykyyn. Opiskelija osaa toimia hyvän näöntutkimuskäytännön mukaisesti.	Opiskelija osaa soveltaa tietoaan ihmisen kehon kehityksestä, sen rakenteesta ja perustoiminnoista näön tutkimisessa.	Opiskelija osaa kuvata ihmisen silmän ja näköjärjestelmän normaalin kehittymisen, rakenteen ja toiminnan sekä niissä esiintyvät poikkeamat ja sairaudet. Hän pystyy selittämään silmissä ja näköjärjestelmässä haavittut poikkeamat asiakkaalleen ja osaa ohjata heidät asianmukaisesti jatkotutkimuksiin	Opintokokonaisuuden sisältö: Opiskeluun orientoivat opinnot Tietotekniikan perusteet. Asiantuntija- ja tutkimusviestintä Sosiaali- ja terveysalan toimintaperiaatteet optometrian näkökulmasta tarkasteltuna Ammatillisen tutkimus- ja kehittämistoiminnan perusteet Tutkimus- ja kehittämistoiminnan menetelmäosaamisen perusteet Työelämän ruotsi Ammatillinen englanti	Opiskelija osaa asiakaspalvelun perusteet ja pystyy analysoimaan omaa asiakaspalveluasennetta. Hän ymmärtää oikeanlaisen palveluasenteen ja vuorovaikutustaitojen merkityksen asiakaspalvelussa. Opiskelija pystyy arvioimaan asiakassuhteen ja palveluprosessin merkityksen organisaation tuottavuuteen ja kannattavuuteen. Hänellä on kyky kohdata erilaisia ihmisiä ja selviytyä myös vaikeista asiakaspalvelutilanteista. Hän ymmärtää myyntityön psykologian perusteet

(Metropolia ammattikorkeakoulu 2012a).

Taulukosta puuttuu vapaasti valittavat opinnot –opintokokonaisuus.

Kliinisen optometrian osaaminen –opintokokonaisuuden opintojaksot sekä niiden tavoitteet ja sisällöt

OPINTOJAKSO	Optometrinen näöntutkimus 1-4	Optometristiset diagnostiset menetelmät 1-3	Piilolasien soveltaminen 1-3	Näönkuntoutus
TAVOITTEET OSAAAMISELLE	<p>Opintojakson jälkeen opiskelija osaa systemaattisesti kerätä tarpeelliset esitiedot asiakkaalta tai muilta häntä hoitavilta tahoilta. Hän osaa arvioida silmän kaukotaltiovirheen objektiivisesti ja subjektiivisesti. Hän osaa arvioida akkommodaation ja konvergenssin määrän ja huomioida sen tutkimuksissaan. Hän osaa arvioida pupillireaktioiden, fiksaation ja silmänliikkeiden normaaliutta.</p> <p>Hän osaa perustella objektiivisen ja subjektiivisen voimakkuuden määrittämisen erot sekä niiden merkitykset silmälasimäärityksessä. Hän osaa arvioida lähinäköä, silmien lihastasapainoa ja binokulariteettiä. Hän osaa hoitaa potilaskortiston laillisesti ja turvallisesti niin, että tiedot ovat saatavilla ja pysyviä.</p> <p>Opintojakson jälkeen opiskelija osaa tehdä johtopäätöksiä näkötilanteesta ja -häiriöistä eri etäisyyksillä käyttäen eri mittausmenetelmiä ja arviointikeinoja monipuolisesti. Opiskelija osaa ehdottaa silmälasikorjausta, jossa on huomioitu mittaukselliset ja näkötarpeet sekä perustella silmälasikorjauksen tarpeellisuutta ja yhteyttä oireisiin. Hän kykenee kommunikoidaan asiakaslahtoisesti näöstä, näkemisen ongelmista ja näönhuollosta.</p> <p>Opintojakson jälkeen opiskelija osaa itsenäisesti luoda ja toteuttaa eri asiakasryhmille tehokkaan ja hyvän näöntutkimuskäytännön mukaisen tutkimussuunnitelman diagnoosin tekemiseksi. Hän osaa vertailla eri näkemisen ratkaisujen vaikutusta asiakkaan näkemiseen, näköalueisiin ja binokulariteettiin. Opiskelija osaa suositella ratkaisuja hyödyntämällä mittauksellisia ja arvioida mahdollisia tottumisongelmia. Hän osaa tutkimuksensa perusteella arvioida, ettei tutkittavalla ilmeisesti ole silmänsairautta ja hän osaa tarvittaessa ohjata asiakkaan jatkotutkimuksiin.</p>	<p>Opintojakson jälkeen opiskelija osaa vertailla eri näöntarkkuustaulujen ominaisuuksia, mitata näöntarkkuutta ja kertoa mittaamisen hyödyntämisestä optikon työssä. Opiskelija osaa subjektiivisten taittovirhemääritykseen käytettävien testien sekä skiaskopian teoreettiset perusteet. Hän osaa kertoa automaattirefraktometrin ja painemittarinen toimintaperiaatteet pääpiirteissään ja kykenee tunnistamaan normaalit ja hyväksyttävät mittatoleranssit.</p> <p>Opintojakson jälkeen opiskelija osaa kuvata eri stereo-, värinäkö- ja kontrastiherkkyyksien perusominaisuudet ja tuntee niiden normaalit arvot. Hän osaa arvioida silmän etuosia ja väliaineita biomikroskoopin, topografin ja keratometrin avulla ja kertoo laitteiden toimintaperiaatteet pääpiirteissään, sekä tuntee normaalit mittatoleranssit.</p> <p>Opintojakson jälkeen opiskelija osaa mitata näkökenttää ja tutkia silmänpohjat oftalmoskoopilla. Hän osaa kertoa suoran ja epäsuoran oftalmoskoopin, gonioskopian sekä näkökenttälaitteiden toimintaperiaatteet ja kykenee tunnistamaan normaalit ja hyväksyttävät mittatoleranssit. Hän osaa hyödyntää tutkimuksissaan diagnostisia lääkkeitä tarkoituksenmukaisesti ja turvallisesti.</p>	<p>Opiskelija osaa kertoa piilolinssien kehityshistorian pääpiirteet. Hän tuntee piilolasien käytön kannalta tärkeät silmän rakenteet ja toiminnot sekä niiden asettamat rajoitteet piilolasien käytölle. Hän osaa tutkia silmän etuosan rakenteet ja arvioida kyynelneesten ominaisuuksia. Hän osaa luokitella eri linssimateriaalien pääominaisuudet ja kuvata linssien muotoilun vaikutuksen niiden optikkaan ja käyttöominaisuuksiin. Hän kykenee arvioimaan piilolasien mahdollisuuksia ja ongelmia näkemisen ratkaisuna.</p> <p>Opiskelija osaa selittää mikrobitaltointojen reitit ja ehkäisyn piilolasien käytöllä ja soveltaa tietoaan työssään. Hän osaa erotella piilolasien aiheuttamien komplikaatioiden merkit, oireet ja hoitovaihtoehdot. Hän osaa käyttää luokitteluasteikkoja silmän etuosan terveydentilan arvioinnissa ja tunnistaa esitutkimuksen perusteella edellytykset ja esteet piilolasien käytölle. Hän osaa puhdistaa ja hoitaa piilolaseja ja tietää yleisimmät piilolinssien hoitoon tarkoitetut nesteet ja niissä vaikuttavat aineet. Hän osaa valita sopivan kovan tai pehmeän linssityypin asiakkaalle, laittaa piilolasit silmiin ja poistaa ne silmistä. Hän osaa arvioida pehmeiden linssien istuvuuden ja sopivuuden sekä opastaa asiakasta linssien käytössä ja hoidossa.</p> <p>Opintojakson jälkeen opiskelija osaa soveltaa pehmeitä toorisia ja monitehopiilolaseja. Hän osaa tehdä piilolasikäyttäjän jälkikarkastuksen, tunnistaa keskeiset piilolasien aiheuttamien komplikaatiot ja kirjata oleelliset sovitustiedot selkeästi asiakaskortistoon ja kirjoittaa piilolasireseptin. Hän tuntee kovien happea läpäisevien piilolasien sovituksen perusperiaatteet ja osaa soveltaa kovan piilolasin perustapauksissa. Hän osaa nimetä peruspiirteet erikoislinssistä. Hän osaa hakea tietoa markkinoilla olevista linssistä ja osaa kuvata yleisesti piilolasimarkkinat ja niillä toimijat. Hän osaa soveltaa piilolaseihin liittyvän lainsäädännön ja sen vaatimukset piilolasisovituksen ja asiakaskortiston suhteen. Hän tietää mistä löytyy viimeisin ajankohtainen tieteellinen tutkimustieto piilolasien alalta. Opiskelija osaa kertoa erilaisten refraktiivisten leikkausten edut, haitat ja riskitekijät.</p>	<p>Opiskelijan osaa kuvata poikkeavien näköksien yhteydessä esiintyvät ongelmat ja kuvautumisen verkkokalvotasolla. Hän osaa näöntutkimuksen esitietojen ja mittausten perusteella arvioida ortoptisten hoitojen vaikutuksia. Hän osaa suunnitella ja toteuttaa itsenäisesti ortoptisia hoitoja.</p> <p>Opiskelija osaa analysoida heikkonäköisyyden mukanaan tuomia ongelmia ja tuottaa niihin ratkaisuja. Hän osaa määrittää ja soveltaa heikkonäköisten apuvälineitä. Hän osaa opastaa asiakasta jännönsäön käytössä ja suhtautua empaattisesti asiakkaan näkökyvyn heikkenemisestä aiheutuneisiin tunteisiin. Opiskelija osaa perustella yhdyskuntasuunnittelun merkityksen toimintakyvyn ja esteettömän ympäristön näkökulmasta</p>
OPINTOJAKSON SISÄLTÖ	<p>Anamneesi, esitutkimukset, staattinen skiaskopointi, akkommodaation- ja konvergenssin määrän arviointi, subjektiivinen taittovirheen määrittäminen kaus.</p> <p>Piilo- ja ilmeisen karsastuksen sekä fuusionaalisen kääntökyvyn mittaaminen ja arviointi, lähinäkö ja akkommodaation toiminnan arviointi, dynaaminen skiaskopointi, binokulaarisen näön arviointi, silmälasimääritys, asiakastietojen merkinnot.</p> <p>Binokulariteetti- ja akkommodaatiohäiriöiden kartoittaminen ja ratkaisut, prismakorjauksen määrittäminen Sheardin ja Percivalin mukaisesti, sfäärisen korvauslasin hyödyntäminen.</p> <p>Hyvä näöntutkimuskäytäntö, näöntutkimus eri ikäryhmille, silmäkirurgia ja näöntutkimus, näytkoe</p>	<p>Näöntarkkuustestit, skiaskopointi, autorefraktometria, subjektiivisen taittovirheen määrittämisen testit, silmänpaineen mittaaminen</p> <p>Stereonäön testit, värinäön testit, kontrastiherkkyyksitestit, biomikroskopia, kyynelneesten arviointi, topografia ja keratometria</p> <p>Suora- ja epäsuora oftalmoskopia, kvantitatiivinen perimetria, gonioskopia, applanatiometria, gonioskopia, syklarefraktio, diagnostisten lääkkeiden käyttö tutkimuksissa</p>	<p>Piilolasien historia, silmän anatomia ja fysiologia piilolasien käytön kannalta, piilolasien käytön rajoitteet ja hyödyt, silmän tutkimukset piilolasisovituksessa, linssimateriaalit ja –muotoilu ja optikka.</p> <p>Aseptiikka piilolasisovituksissa, piilolasikomplikaatiot, luokitteluasteikot, kontraindikaatiot ja indikaatiot käytölle, piilolasien hoito, linssin valinta ja sovitus, käytön opastus</p> <p>Tooristen- ja monitehopiilolasien soveltaminen ja jälkikarkastus, piilolasikortisto, kovien linssien sovitustestit, erikoislinssit, piilolasituotteet ja –markkinat, lait ja piilolasisovitus, erilaiset refraktiiviset leikkaustekniikat</p>	<p>Amblyopia, ARC, ortoptisen hoidon tarpeen määrittäminen ja hoidon toteuttaminen, heikkonäköisyyden määrittäminen, ilmaantuvuus ja aiheuttajat, näöntarkastus heikkonäköiselle potilaalle, näönkäytön apuvälineet ja niiden määrittäminen, katselutekniikat, liikkuminen ja liikkumisen ohjaaminen, näönkuntoutuspalvelut ja lainsäädäntö, yhdyskuntasuunnittelu ja esteetön ympäristö</p>

(Metropolia Ammattikorkeakoulu 2012a)